

**ČESKÉ VYSOKÉ
UČENÍ TECHNICKÉ
V PRAZE**

**FAKULTA
BIOMEDICÍNSKÉHO
INŽENÝRSTVÍ**

**DIPLOMOVÁ
PRÁCE**

2017

**MARKÉTA
TVRZOVÁ**

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE

**Fakulta biomedicínského inženýrství
Katedra zdravotnických oborů a ochrany obyvatelstva**

Tvorba a evidence záloh AČR

Creation of the Registry of Reservist of the Army of the Czech Republic

Diplomová práce

Studijní program: Ochrana obyvatelstva
Studijní obor: Civilní nouzové plánování

Vedoucí práce: brig. gen. Ing. Ladislav Košner

Bc. Markéta Tvrzová

Kladno, květen 2017

Z a d á n í   d i p l o m o v é   p r á c e

Student: **Bc. Markéta Tvrzová**
Studijní obor: Civilní nouzové plánování
Téma: **Tvorba a evidence záloh AČR**
Téma anglicky: Creation of the Registry of Reservist of the Army of the Czech Republic

Zásady pro vypracování:

Cílem práce je na základě analýzy současného stavu a platné legislativy formulovat návrhy opatření na zavedení evidence branců, na zlepšení náboru do AČR a tvorby záloh.
V teoretické části bude zhodnocen současný stav evidence obyvatel a záloh AČR a systémy doplňování armády a tvorby záloh (miliční systém, všeobecná branná povinnost, plně profesionální armáda). Současný systém branné povinnosti bude zhodnocen SWOT analýzou.
V praktické (výzkumné) části bude provedena analýza vývoje branné povinnosti, základní vojenské služby a vytváření záloh a způsoby provádění evidence branců a vojáků v záloze na území Československa, resp. České republiky v letech 1920 až do současnosti. Dále bude provedeno dotazníkové šetření s cílem identifikovat hlavní názorové trendy na zavedení odvodní povinnosti obyvatel České republiky a jejich odhodlání bránit územní celistvost a demokratické hodnoty naší vlasti. Dotazníkový výzkum bude proveden ve třech odlišných skupinách: příslušníci AČR, příslušníci aktivních záloh (min. 50 respondentů) a posluchači humanitních oborů VŠ (min. 100 respondentů). Následně bude provedena komparace uvedených skupin s cílem identifikovat společné a odlišné názory na oblast obrany České republiky.

Seznam odborné literatury:

- [1] BŘACH, Radko, LÁNÍK, Jaroslav, Dva roky bojů a organizační práce, Československá armáda v letech 1918-1920, ed. 1., Praha: Ministerstvo obrany ČR-VHÚ, 2013, ISBN 978-80-7278-587-2
- [2] KOLEKTIV AUTORŮ, Armáda České republiky-Symbol demokracie a státní suverenity, ed. 1., Praha: Ministerstvo obrany ČR-VHÚ, 2014, ISBN 978-80-7278-643-5
- [3] PERNICA, Bohuslav, Profesionalizace ozbrojených sil: trendy, teorie a zkušenosti, ed. 1., Praha: Ministerstvo obrany ČR-Agentura vojenských informací a služeb, 2007, ISBN 978-80-7278-381-6

Vedoucí: plk.gšt. Ing. Ladislav Košner
Konzultant: PhDr. Jaroslav Láník, CSc.

Zadání platné do: 20.08.2018

.....
vedoucí katedry / pracoviště

.....
děkan

V Kladně dne 12.05.2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci s názvem Tvorba a evidence záloh AČR vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů, které uvádím v seznamu bibliografických odkazů.

Nemám závažný důvod proti užití tohoto školního díla ve smyslu § 60 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

V Kladně dne 13.05.2017

.....
Podpis

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala především svému vedoucímu brig. gen. Ing. Ladislavu Košnerovi za odborné vedení a cenné podněty při psaní mé diplomové práce. Mé poděkování patří také PhDr. Jaroslavu Láníkovi, CSc. za jeho výjimečnou trpělivost a vstřícný přístup.

Abstrakt

Tématem diplomové práce je problematika tvorby a evidence záloh Armády České republiky. Práce zahrnuje historické souvislosti doplňování armády a formování institucí k evidenci civilního obyvatelstva i vojáků v záloze. Je zřejmé, že ve zkoumaném období prošel vývoj na našem území různými společenskými systémy a vystřídal se zde mnohé státní útvary.

Evidence bojeschopného obyvatelstva, i celkové počty obyvatel byly vedeny v různých podobách od populačních knih panství, kdy povětšinou důstojník cestoval po svém okrese a verboval muže způsobilé k vojenské službě, k institutu doplňovacích okresních velitelství a poté k vojenským správám. K nejvýznamnějším změnám došlo v období po vzniku stálé armády, po přijetí prvních moderních branných zákonů a posléze se nejrazantnějším obratem stala profesionalizace armády.

V praktické části byl, s použitím analýzy SWOT, hodnocen současný stav a související legislativní podmínky k jejich zabezpečení. Dále byl, s využitím dotazníkového průzkumu, vyhodnocen vztah vybraného vzorku obyvatel České republiky k armádě a tím i ochota vstoupit do armády. Vyhodnoceny byly také názorové trendy na znovuzavedení povinné vojenské služby nebo na odhodlání bránit územní celistvost a demokratické hodnoty naší vlasti. Do průzkumu byli zahrnuti respondenti z různých skupin. Průzkum posloužil k porovnání názorů uvedených skupin a napomáhá k vytvoření uceleného náhledu na postoje v naší společnosti.

Cílem práce bylo pokusit se navrhnout lepší řešení systému tvorby a evidence záloh (vojáků v záloze) s použitím analýzy SWOT a komparace výsledků dotazníkového průzkumu.

Klíčová slova

Armáda; zálohy; vojáci v záloze; tvorba a evidence záloh; povinná vojenská služba.

.

Abstract

The topic of the diploma thesis is the issue of the formation and registration of the Army of the Czech Republic reserve. The work includes the historical context of the replenishment of the army and the formation of institutions for the registration of the civilian population and reservists. It is obvious, that during the reviewed period development in our country has passed through different social systems and many state structures have been replaced.

The evidence of the eligible population, as well as the total population numbers, were conducted in various forms from the dominion population books, when the recruitment officer in general travelled along his district and he was recruiting men eligible for the military service, to the institute of augmentation district commands, and then to military administrations. The most significant changes occurred in the period of a permanent army establishment, after the adoption of the first modern recruitment laws, and finally the most dynamic turn became the professionalization of the army.

Current status of reserves and related legislative conditions for their provision were assessed in the practical part. Furthermore, the relation of the Czech population sample to the army was assessed and thus the willingness to join the army by using questionnaire survey. Public opinion trends for the compulsory military service reintroduction or the courage to defend territorial integrity and democratic values of our homeland were also assessed. Respondents from different groups were included in the survey. Survey served for the comparison of particular groups opinions and helps to create a comprehensive overview of the public opinion of our society.

The aim of this work was an attempt to design a better solution for the formation and registration system of reserves (reservists), using the SWOT analysis and comparison of the public opinion results.

Keywords

Army; reserves; reservists; reserve formation and registration; compulsory military service.

Obsah

1	ÚVOD	12
2	SOUČASNÝ STAV	13
2.1	Období zemské hotovosti a žoldnéřských vojsk	13
2.2	Vznik stálé armády	15
2.3	Nařízení o doplňování armády – Conskriptions und Werbbezirks Systeme z roku 1781.....	17
2.4	Vliv napoleonských válek.....	20
2.5	Moderní branné zákonodárství.....	21
2.5.1	Období 1918–1945	25
2.5.2	Poválečná organizace po roce 1945	36
2.5.3	Branný systém v období komunistického režimu	38
2.5.4	Armáda po roce 1989.....	41
2.6	Současná vojenská služba	48
2.6.1	Profesionalizace ozbrojených sil	49
2.6.2	Záloha.....	52
2.6.3	Vliv nového branného zákona na zálohy ozbrojených sil ČR	55
2.7	Posouzení poznatků s vlastním cílem práce	57
3	CÍLE PRÁCE A HYPOTÉZY.....	58
3.1	Stanovené hypotézy	59
4	METODIKA.....	60
4.1	Popis výzkumného šetření SWOT analýzou	60
4.2	Popis výzkumného šetření dotazníkem	61
4.2.1	Stanovení výzkumného vzorku	62
4.2.2	Výzkumný nástroj.....	63
5	VÝSLEDKY.....	64
5.1	Posouzení současného stavu záloh a personální otázky naplněnosti stavů AČR SWOT analýzou.....	64
5.2	Vyhodnocení údajů z dotazníku.....	66
5.3	Výsledky hypotéz.....	75
6	DISKUSE.....	77

7	ZÁVĚR.....	86
8	Seznam použitých zkratek.....	87
9	Seznam literatury.....	88
10	Seznam použitých obrázků.....	92
11	Seznamu použitých tabulek.....	93
12	Seznam příloh	94

1 ÚVOD

Vojenská správa vždy představovala důležitou součást státní správy českého (československého) státu. Jejím posláním je soustřeďovat a uskutečňovat základní funkce státu se zaměřením k zajištění obrany našeho území. Z čehož plynou úkoly vojenské správy, a to vybudovat armádu a udržovat ji tak, aby úkoly spojené se zajišťováním obrany byla schopna plnit. Od profesionalizace armády se změnil způsob zajišťování nových příslušníků armády. Do personálního marketingu armády musely proniknout nové způsoby získávání zájemců. Musí se hledat moderní způsoby založené na občanském principu, úctě ke svobodě a v mladých generacích probudit vlastenectví, na které se v rámci jednotné Evropy zapomíná.

Pojetí této práce vychází z nutnosti poznat a pochopit obecné principy, na nichž je armáda vytvářena a doplňována. Cílem práce je na základě zkušeností z historického vývoje a současného stavu evidence a tvorby záloh armády České republiky, a na základě sondy zkoumající názory určitých vrstev obyvatel navrhnout určitá opatření k zefektivnění této činnosti.

2 SOUČASNÝ STAV

V novodobých dějinách úkoly, složení a organizaci ozbrojených sil určovaly především branné zákony, které definovaly brannou povinnost pro občany státu, způsob doplňování ozbrojených sil a obsahovaly četná další ustanovení. Úkolem ozbrojených sil bylo především hájit územní celistvost státu a jeho zřízení proti vnějším nepřítelům a zajišťovat pořádek a vnitřní bezpečnost. Způsoby jejich formování a doplňování prošly v minulosti značnými změnami. Každý velký válečný konflikt odhalil jak jejich přednosti, tak nedostatky.

2.1 Období zemské hotovosti a žoldnéřských vojsk

Ozbrojené síly českého státu ve středověku tvořilo několik složek, které se lišily právním vztahem k panovníkovi a k vojenské službě. Jádrem ozbrojených sil byla tzv. zemská hotovost. Tvořili ji příslušníci panstva a jejich družiníci, oddíly církevních institucí, ostatní šlechty a měst, někdy i venkovské obyvatelstvo. Zemská hotovost sloužila především k obraně země a její účast v bojích za hranicemi území povoloval zemský sněm. Její použití bylo časově limitováno, na území státu měla sloužit na náklad země čtyři týdny. Po jejich uplynutí ji musel spolufinancovat panovník, jestliže bojovala za hranicemi země, byla udržována zcela na jeho náklady. Proto od 14. století panovník doplňoval své vojsko žoldnéřskými oddíly. Nevýhodou žoldnéřských vojsk byly především vysoké náklady na jejich udržování, což při déletrvajících konfliktech vedlo zpravidla k citelnému zadlužení [1, str. 116, 276].

Zkušenosti z husitských válek přinesly zformování početné vrstvy zkušených bojovníků i velitelů. Bývalí řadoví příslušníci polních vojsk i šlechtici, kteří strávili většinu života válčením, se stali jakýmsi profesionály a byli ochotni nabídnout své služby za žold domácím i zahraničním zájemcům.

Systém zemské hotovosti naopak přestával plnit svoji funkci. Stavové mohli vyvíjet nátlak na panovníka a usměrňovat nebo také znemožnit jeho plány. Značný problém spočíval v pomalosti a těžkopádnosti svolávání vojska. Jestliže panovník rozhodl o zahájení válečných akcí, musel se nejprve obrátit na stavy jednotlivých zemí. Zpravidla následovalo obtížné a zdlouhavé vyjednávání o výši finančních částek, velikosti vojska apod., a velmi pomalé a líknivé shromažďování zemské hotovosti. Dlouhé období od vyhlášení zemské hotovosti vedlo k pozdnímu zasazení do válečných operací. Tento princip byl nesystematický, byl zejména bezprostřední reakcí na ohrožení země nepřátelským vojskem [2, str. 86].

V období velkých střetnutí, zejména ve Třicetileté válce již jednoznačně převážila žoldnéřská vojska. Oproti zemské hotovosti, kterou tvořili špatně vyzbrojení a nedostatečně vycvičení měšťané a rolníci, se žoldnéřské vojsko skládalo z profesionálních dobře vycvičených a zkušených vojáků [3, str. 52, 73]. V Českých zemích došlo k posledním pokusům o svolání zemské hotovosti ještě kolem roku 1660, kdy Turci obsadili významnou pevnost Nové Zámky na Slovensku, a podnikali loupeživé výpady na Moravu.

2.2 Vznik stálé armády

Zkušenosti z Třicetileté války a nutnost bránit integritu habsburské monarchie vedly Ferdinanda III. v roce 1649 k rozhodnutí, aby i po uzavření míru zůstalo v činnosti 9 pěších, 9 kyrysnických a 1 dragounský pluk, které byly naverbovány a zřízeny již v průběhu válečného střetnutí.

Založení stálé armády znamenalo kvalitativní zlom ve vývoji vojenství. Vznikla stálá mocenská instituce, která byla vydržována státem a hájila zájmy vládnoucí dynastie. Stálá armáda vznikla ze žoldnéřských pluků Třicetileté války a zpočátku měla hodně podobného – způsob organizace, doplňování apod., – ale také odlišnosti – vojenská služba ve stálé armádě byla trvalá, tj. na doživotí. Voják sloužil tak dlouho, dokud mu to zdraví a věk dovozovaly, a to z několika důvodů – nových rekrutů byl značný nedostatek a jejich výcvik a verbování stálo mnoho peněz. Než si voják osvojil řadu taktických variant, potřeboval několik let výcviku a navíc získával zkušenosti z bitev. Svou roli sehrály i změny ve výzbroji vojsk. Ruční palné zbraně a děla nemohli obsluhovat nevytvoření vojáci. Proto bylo výhodnější mít ve vojsku i vojáky vyššího věku, než je po určité době vyměnit za nové, mladší.

V druhé polovině 17. a v první polovině 18. století se Evropa ocitla několikrát ve válce, habsburská monarchie se musela bránit proti expanzi Osmanské říše, proti Habsburkům vypuklo několik ozbrojených povstání sedmihradských vévodů. To mělo vliv i na velikost stálé armády. Zatímco stálou armádu v roce 1649 tvořilo cca 25 000 mužů pěchoty a 8000 tisíc mužů jízdy, o sto let později již měla monarchie k dispozici 52 pluků pěchoty, 18 pluků kyrysníků, 28 000 mužů jízdy a 600 dělostřelců, bez dělostřelectva takřka 160 000 mužů [4, str. 58].

Již během 18. století došlo v doplňování armády k několika změnám, které měly zpřehlednit získávání nových vojáků a usnadnit je zejména v době válek, kdy docházelo ke ztrátám na bojištích. Až do poloviny století měly verbování rekrutů ve své pravomoci zemské stavy. V červenci 1748 převzal starost o doplňování armády, její zásobování a vystrojení stát, povinnosti zemských stavů převzala vojenská kontribuce. V roce 1771 byly přiděleny jednotlivým plukům stálé verbovací okresy. Verbování civilních osob pod prapory pluků organizovali jejich majitelé nebo velitelé, kteří vysílali do určených okresů svoje verbíře.

Dobrovolným verbováním se mohl nahrazovat úbytek vojáků, způsobený úmrtími, dezercemi či nemocemi, které vojáky zneschopnily. Pro zvlášť chudé poddané mohl být vojenská služba i určitým způsobem existence [5, str. 3-6].

Verbování do armády mělo probíhat bez nátlaku. Často tomu tak nebylo, verbíři používali různá lákadla, například zábavu, cestování, peníze, vlnadné dívky, alkohol. Nebylo výjimkou přijímání zběhů z jiných armád [6].

V době vlády Marie Terezie se projevovala velká „spotřeba“ vojáků, způsobená dlouhodobou válkou o dědictví habsburské a sedmiletou válkou. Padlé a raněné na bojištích nebylo možné nahradit dobrovolným verbováním, a tak se přistupovalo k násilnému odvádění poddaných, k nuceným „rekrutýrkám“. Jen cizinci byli verbováni formou kapitulace, jakési smlouvy uzavřené mezi naverbovaným vojákem a státem, na určitou, ve smlouvě stanovenou dobu.

2.3 Nařízení o doplňování armády – Conskriptions und Werbbezirks Systeme z roku 1781

Za účelem plnění vojenské povinnosti, bylo nutné podchytit stav populace, provést soupis obyvatelstva a zavést jeho soustavnou evidenci. Marie Terezie proto 13. října 1753 vydala pro Rakousko reskript o soupisu obyvatelstva, který byl na tomto základě proveden v roce 1754. K druhému došlo v roce 1761 v době sedmileté války. Měly přinést politicky a vojensky důležité informace o stavu populace i o stavu tažného dobytka v zemi, neboť za války výrazně stoupala potřeba příprave.

Násilné rekrutérky ani dobrovolné verbování vojáků za vlády Marie Terezie neposkytovaly dostatek mužstva, a proto došlo na počátku vlády Josefa II k významné reformě ve způsobu doplňování armády. V roce 1781 vydala Dvorská válečná rada nové nařízení o doplňování armády, Conskriptions und Werbbezirks Systeme, jež obsahovalo dispoziční pro doplňování pluků v mírové i válečné době [5, str. 7, 8].

Konskripční povinnosti podléhal každý bez ohledu na příslušnost k nízkému nebo vysokému, duchovnímu nebo světskému stavu. Povinnost se vztahovala i na obyvatelstvo židovského původu. Soupis obyvatelstva prováděly podle směrnic civilní úřady i vojenská správa souběžně. Reskript o konskripci ukládal každé rodině, přesněji hlavě rodiny, povinnost hlásit každou událost, která měla vliv na početní stav rodiny do 14 dnů úřední osobě (důstojník setniny), jež byla pověřena vedením populační knihy (Populations Buch) panství. Důstojník cestoval každoročně po svém okrese a zjišťoval způsobilé muže. Pro ty, kteří opomenuli nebo nerespektovali tuto skutečnost, stanovila Česko-rakouská dvorská kancelář pokuty. Soupis obyvatelstva měl poskytnout především

co největší množství informací o té části obyvatelstva, z níž se rekrutovalo mužstvo armády, tj. jinochů a mužů ve věku 20 až 25 let, u nichž mělo být uvedeno, zda jsou schopni vojenské služby, zda je dotyčná osoba živitelem rodiny či budoucím dědicem hospodářství apod. [7, str. 236, 237].

Evidence populace byla pravidelně kontrolována. Každý rok od konce února do května se prováděla revize populačních knih, srovnání zápisů se skutečným stavem v rodinách, prováděla se srovnání populačních knih vedených civilními úřady a vojenskou správou. Souhrnné údaje o populaci v zemích se pak soustřeďovaly u Česko-rakouské dvorské kanceláře a Dvorské vojenské rady ve Vídni. Soupis obyvatelstva a jeho soustavná evidence byly nutnou podmínkou k tomu, aby se mohla armáda systematicky a pravidelně, podle určitého řádu doplňovat svůj stav. Se zavedením vojenské povinnosti v konskripčních zemích se doplňování vojska stalo záležitostí státní byrokracie a vojenské správy, tedy záležitostí státu [8, str. 158]. Konskripční způsob doplňování armády vycházel z „jakési myšlenky“ všeobecné branné povinnosti.

K zlepšení evidence obyvatelstva přispělo také důsledné vedení matrik a úsilí zachytit demografický pohyb obyvatelstva, tj. vytvářet záznamy o narozeních, úmrtích a o sňatcích. Vyhodnocení těchto údajů však bylo zatím omezené.

Povinné odvody rekrutů ustanovené za císaře Josefa II. nebyly prostorově omezeny jen na konskripční země, ale také na určité vrstvy obyvatel. Osvobozena byla šlechta, duchovenstvo, úřednictvo, osoby vzdělané a jejich děti. Povinnost odvádět rekruty se nevztahovala ani na židovské obyvatelstvo. Namísto verbování probíhaly odvody na příkaz Dvorské válečné rady a Dvorské kanceláře. Štáby pluků

a krajské úřady určovaly počty rekrutů jednotlivým panstvím příslušného verbovacího okresu, vrchnostenské úřady nominovaly osoby, které měly být odvedeny. Činily tak i s ohledem na hospodářské souvislosti, aby odvody nenarušily chod zemědělství, řemeslnou výrobu a produkci v některých pro armádu důležitých odvětvích.

Na rozdíl od doby, kdy plukům byly střídavě přidělovány verbovací okresy, dostal každý pěší pluk pro mírovou dobu stálý verbovací okres, v němž byl také dislokován. Ve verbovacích okresech se vytvářela střediska vojenské správy, která spolupracovala s civilní byrokracií při soupisu obyvatelstva a jeho evidenci a při provádění odvodů. Doplnění vojska se podstatně urychlilo a usnadnilo a snížily se náklady při dopravě rekrutů k plukům. Jezdecké, dělostřelecké pluky, vozatajstvo a speciální druhy vojsk přidělené verbovací okresy neměly [9, str. 2].

Vedení války vyžadovalo mnohem početnější vojsko, než byl jeho stav v době míru. Stav armády se zvyšovaly v období přípravy na válku nebo v jejím průběhu tím způsobem, že se vytvářely nové pluky, které se po skončení války zase rozpouštěly, anebo se místo nich rušily jiné, které neprokazovaly takovou životnost. Problém s doplňováním pluků řešila Dvorská vojenská rada zcela novým způsobem. Již po skončení války o dědictví bavorské (1778–1779), byla část vojáků (pravděpodobně z hospodářských důvodů), propuštěna na dovolenou na neurčitou dobu. Tito vojáci byli sice vyňati ze stavu pěších pluků a vozatajstva, ale měli být zapsáni do populačních knih panství, do kterých se vrátili, a zůstat v dohledu správních úřadů. Tak vznikl zárodek jakéhosi druhu zálohy. Podle této úpravy měl každý pěší pluk vytvořit zálohu ve svém verbovacím okrese v počtu 640 mužů, z níž byl doplňován na válečný stav. V roce 1779 byly stanoveny nejvyššími vojenskými úřady k mírovým počtům také válečné stavy pluků. Rozdíl mezi

mírovým a válečným stavem pluků byl pro Čechy stanoven kontingent 8582 rekrutů, pro Moravu a Slezsko 5724 rekrutů.

V době míru se doplňování pluků mužstvem domácího původu uskutečňovalo najednou ve všech konskripčních zemích u všech druhů vojsk. Doplňování se mělo provádět ve stanovenou dobu tak, že úbytek u pluků se nahrazoval rekruty, kteří byli na neurčité dovolené, tedy ze záloh. Hned poté se i záloha doplňovala o stanovený počet. Počet rekrutů na dovolené na neurčito v mírové době daleko převyšoval každoroční kvótu určenou k doplnění pluků. Při návratu k plukům byli vojáci opět podrobeni lékařské prohlídce, zda neprodělali nemoc nebo neutrpěli zranění, kvůli nimž by byli neschopni vojenské služby [7, str. 242-258].

2.4 Vliv napoleonských válek

Změny v armádě na přelomu 18. a 19. století souvisely s válkami s napoleonskou Francií, toto období přináší v dějinách evropských armád další významné změny. O výsledku války již nerozhodovalo vítězství v jedné či dvou bitvách. S rostoucí palebnou silou se zvyšoval počet padlých a raněných. Tak vysoké ztráty nebylo již možné nahradit klasickým způsobem verbování vojáků.

Pravděpodobně největším reformátorem rakouské armády byl syn císaře Leopolda, arcivévoda Karel, který byl v roce 1801 jmenován předsedou Dvorské válečné rady a později ministrem války a námořnictva. Jeho reformy spočívaly ve stanovení jasnějších pravidel doplňování armády [10, str. 189-192] [5].

Císařským patentem ze 4. května 1802 byla doživotní vojenská služba zrušena a místo ní stanoveno 10 let služby u vozatajstva, 12 let u jezdeckta a 14 let u dělostřelectva a ženijního vojska.

Napoleonské války počátku 19. století vyvolaly potřebu mnohem širšího využití lidského potenciálu k vojenským účelům. K tomu mělo podle plánů arcivévody Karla napomoci vytvoření zálohy a zeměbrany. Záloha vznikla roku 1806. Byli do ní začleněni všichni muži, kteří byli uznáni při konskripci schopni vojenské služby, ale nebyli do vojska zařazeni. Absolvovali čtyřtýdenní vojenský výcvik v místě bydliště a pak byli v záloze do čtyřicátého roku věku. Roku 1827 byla záloha zrušena. Druhým opatřením arcivévody Karla bylo zavedení zeměbrany v roce 1806, vojska svolávaného jen za války. Do zeměbrany byli zařazeni podruzi, drobní pozemkoví vlastníci, kteří nebyli určeni pro vojenskou službu, a všichni ti, kteří pro nepatrné vady nebyli uznáni řádné vojenské služby, dále vysloužilí vojáci a osoby dočasně osvobozené. Zeměbranecká povinnost trvala od 18 do 45 roků věku.

Úprava branné povinnosti z počátku 19. století trvala v podstatě až do 50. let s jedinou změnou roku 1845, kdy byla délka vojenské povinnosti patentem ze 14. února 1845 zkrácena na osm let služby [5, str. 17-19].

2.5 Moderní branné zákonodárství

Revoluční události roku 1848 měly vliv i ve vojenství. Většina obyvatelstva neměla pochopení pro vojenskou službu, navíc bylo zapotřebí šetřit státní finance. To vedlo k reformám v branné povinnosti. V roce 1852 byla opět zřízena tzv. armádní záloha, ovšem na novém základě. Pro všechny druhy zbraní byla po osmileté službě předepsána ještě dvouletá služba v záloze. Jestliže podle ustanovení z roku 1808 byl voják povinen službou v záloze do 40 roků věku, nyní

po deseti letech již nepodléhal vojenské povinnosti. Experimentem byly rezervní prapory zřizované od roku 1808, které cvičily nově odvedené vojáky a podle aktuální potřeby je odeslaly zpět domů, anebo je vyslaly k doplnění polního vojska. Bohuslav Pernica to označuje konstituováním prezenčních ozbrojených sil [11, str. 44].

Nový doplňovací zákon č. 167/1858 ŘZ (říšského zákoníku) vydaný 29. září 1858 ještě zásadní změnu v branném systému nepřinesl. Branný systém byl sociálně nespravedlivý s velkým množstvím výjimek. Novinkou v zákoně bylo zavedení ročního maximálního počtu, do kterého mohli být branci povoláváni k vojenské službě. Výši tohoto kontingentu určoval parlament [7, str. 240].

K významné změně však došlo v evidenci civilního obyvatelstva. Roku 1857 se konalo první sčítání lidu, ještě s četnými nedokonalostmi. Důležitým mezníkem se stal rok 1869, kdy v Rakousko-Uhersku došlo jednak k prvnímu modernímu sčítání lidu, definujícím podrobně znaky zjišťované u obyvatelstva (státní příslušnost, věk, rodinný stav, náboženské vyznání, povolání, postavení v povolání apod.), a jednak bylo stanoveno, že se sčítání bude od té doby opakovat pravidelně každých 10 let. Od tohoto roku jsou také data ze sčítání veřejně publikována. Další sčítání byla provedena v letech 1880 (zjišťována i gramotnost a řeč), 1890, 1900 a 1910.

Zásadní změnu přinesl branný zákon přijatý 5. prosince 1868 (č. 47/1868 N- VBI.). Zaváděl všeobecnou brannou povinnost, která musela být vykonávána osobně. Vojenská služba byla zkrácena na šest let, z toho v první záloze na tři roky a v druhé záloze rovněž na tři roky. Vojáci v první záloze měli tvořit polní armádu, druhá záloha měla sloužit pomocným účelům. Došlo také ke zrušení četných osvobození od vojenské služby. Např. intelligence byla plně využita pro důstojnický sbor. Muž, který měl maturitu, mohl vykonat službu jednoročního dobrovolníka

jako alternativní vojenskou službu (na své náklady), po roce složit důstojnické zkoušky a být vyřazen jako důstojník v záloze. Vojsko bylo doplňováno odvodem, povoláním do činné služby po absolvování vojenských škol a dobrovolným vstupem. Základní podmínkou pro přijetí do vojska byla fyzická způsobilost a věk nejméně 17 let, ale také výška nejméně 155 cm.

Služební povinnost byla vykonávána zásadně bez přerušení. Ve společném vojsku trvala tři roky. V zeměbraně, která byla roku 1894 změněna z miličního vojska ve vojsko kádrové, byla zavedena dvouletá vojenská služba. Povinnost služby v záloze byla sedm let, u zeměbrany deset let a u jednoročních dobrovolníků jedenáct let. Všichni příslušníci zálohy měli povinná vojenská cvičení ve zbraní v rozsahu jedenácti až dvaceti čtyř týdnů.

Pro účely doplňování vojska bylo území Rakouska-Uherska rozděleno na doplňovací okresy s tím, že každý okres doplňoval jeden pěší pluk. Osm doplňovacích vojenských okresů pokrývalo od roku 1883 jeden vojenský územní obvod. K bezprostřednímu provádění odvodů se doplňovací okresy dělily na odvodní okresy, které byly shodné s politickým okresem. Doplňovacím okresům stála v čele vojenská okresní velitelství. Byla podřízena vojenským územním tj. sborovým velitelstvím a nejvyšší instanci tvořilo ministerstvo války.

Dalším institutem, kterým bylo možné doplňovat pravidelné vojsko, byla domobrana ustanovená zákonem z roku 1886. Měla posílit branné síly státu, doplnit pravidelné vojsko, námořnictvo a zeměbranu a poskytnout pomocné služby. Z ní se měly nahrazovat válečné ztráty společného vojska a zeměbrany. Domobranecká povinnost trvala od 19 do 42 let věku a roku 1915 byla rozšířena na věk od 18 do 50 let a podléhali jí zbraně schopní občané, kteří nepatřili

ani ke stálému vojsku, ani k námořnictvu, náhradní záloze či k zeměbraně. Domobraneckou povinnost měly také branné sbory a spolky. Domobrana neměla v míru žádný výcvik. Byla povolávána a cvičena jen za války [12, str. 6].

Správu domobran vykonávalo v míru ministerstvo zeměbrany a v územních obvodech sborů zeměbranecká velitelství. Domobranu v nejnižší instanci spravovalo domobranecká okresní velitelství v okresech shodných se zeměbraneckými doplňovacími okresy, které se zpravidla dělily na tři až čtyři domobranecké praporní okresy. V některých okresech byly zřízeny domobranecké expositury, jejich úkolem byla evidence domobranců a uchovávání zásob oděvů, výstroje a výzbroje [7, str. 248]. Právní úpravu ještě zmírnil nový branný zákon č. 128/1912 ř. z., který pro pěchotu zavedl pouze dvouletou prezenční službu).

Devatenácté století patřilo v mnoha ohledech k obdobím, kdy byla armáda významnou politickou institucí v každém evropském státě. Válka představovala běžný způsob řešení sporů a silné ozbrojené síly se stávaly oporou mezistátních politických jednání. Navíc armáda hrála důležitou roli při urovnávání vnitrostátních krizí, kdy bylo zapotřebí posílit četnictvo a policii [13]. Hlavním záměrem při zavedení všeobecné branné povinnosti bylo mít k dispozici pro nadcházející střetnutí co nejvíce vycvičených vojáků a důstojníků a moci vést několik let trvající války, které měly charakter vyčerpávajících materiálových bitev, kdy rozhodnutí nemohlo být dosaženo v jediné bitvě. Zásadní roli sehrála také industrializace, jež umožnila průmyslovou výrobu zbraní a munice. Přejít k systému válečného hospodářství, kdy ekonomika celé země byla podřízena potřebám války, a systém všeobecné branné povinnosti poskytovaly státům dostatek materiálových a lidských zdrojů k totálnímu zničení nepřítele.

2.5.1 Období 1918–1945

V období po roce 1918 působily na území našeho státu české vojenské složky bývalé rakousko-uherské armády organizované podle předlitavského vojenského systému, na Slovensku se jednalo o systém zalitavský, legionáři se vraceli s výzbrojí a výcvikem z Ruska, Francie a Itálie. Zajištění unifikace, výstroje, výzbroje a systematizace všech ozbrojených vojenských složek se stalo stěžejním úkolem nové vlády [14, str. 103].

V prvním období po roce 1918, byla převzata a obnovena síť bývalých rakousko-uherských doplňovacích velitelství i jejím dělením na tři druhy (stálá armáda, zeměbrana, domobrana.)

Všechny možné varianty, které naznačovaly možnou podobu armády, byly provizorní, jelikož zatím chyběl legislativní základ. Na odpor veřejnosti proti válce a proti armádě reagovali představitelé všech politických stran. V dubnu 1920 se měly konat volby, během předvolební agitace byla opět velmi intenzivně nastolena otázka, zda má vzniknout stálá armáda či milice [15, str. 66-79].

Organizování řádné armády z mobilizovaných vojáků představovalo správnou cestu. Naráželo však na řadu potíží. První překážkou byl všeobecný chaos a zmatek, druhou averze ke všemu, co připomínalo starý režim a c. a k. armádu. Politici nezodpovědně slibovali miliční systém. Šlo přitom o bezobsažné ideologické heslo, neboť nikdo nevěděl, jak by se dala milice v československých geopolitických a národnostních podmínkách (území s kompaktním osídlením maďarského a německého obyvatelstva) zorganizovat. Třetí překážku představovala konkurence dobrovolnických jednotek.

Myšlenka miličního vojska byla přislíbena v Prohlášení československé nezávislosti, tzv. Washingtonské deklaraci, vyhlášené 18. října 1918 Československou národní radou jako prozatímní vládou československého státu. Výslovně se v ní uvádí, že stálá armáda bude nahrazena milicí [7, str. 249, 250].

2.5.1.1 Miliční systém

Miliční systém se vyznačuje neexistencí stálých jednotek. Jednotky jsou doplňovány na základě všeobecné branné povinnosti, kdy branně povinní vojáci pocházejí ze správních okrsků nebo celků a jejich nasazení se předpokládá v prostoru těchto distriktů. Po základní vojenské přípravě si povolancem odnáší, například ve Švýcarsku, s sebou výstroj a výzbroj, kterou má doma. Pokud voják chce dosáhnout vyšší hodnosti, může pokračovat dál ve vzdělávání [16, str. 145]. Tím se i úměrně rozšiřuje délka zdokonalovacích kurzů a služby v kasárnách nebo při cvičeních. Zastávají pozice ve školách pro povolance, v poddůstojnických a důstojnických školách apod. Výhodou takového „postupného“ profesního růstu, lze spatřovat v tom, že každému jsou nastaveny shodné počáteční podmínky a je nucen, pokud má zájem, se sám vypracovat [17, str. 40-70].

O miličním základu československých ozbrojených sil se ve svém úvodu zmiňuje zákon č. 193/1920 Sb., Branný zákon republiky Československé., aby vyjádřil občasný charakter vojska a jeho dočasné řešení: *„Branná soustava republiky Československé bude vybudována na podkladě miličním; ustanovení tohoto zákona platí po dobu přechodnou“* [18].

Pro srovnání uvádím klady a zápory obou systémů:

MILIČNÍ MODEL

- Soustředí se na individuální výcvik vojáků a jejich přípravu pro působení v rámci osádek a skupin.
- Síly s nižším stupněm pohotovosti k plnění bojových úkolů.
- Délka služby určována ve (služebních) dnech.
- Neposkytoval vojákům dokonalý výcvik.
- Nevytvářel žádný stálý prvek vojska v míru.
- Vojenský výcvik formou školení, instruktáží.
- Odvod a výcvik vojáků v místě bydliště by posílilo separatistické snahy v pohraničí již v míru.
- Sklady zbraní a střeliva (v místě bydliště) by byli také svěřeny národnostním menšinám.
- Výkon služby v domácích podmínkách je psychicky náročnější (vztahy z civilu).
- Důstojnické funkce vykonávají lidé hospodářsky zaopatření.

NEMILIČNÍ MODEL

- Požadují zvládnutí činnosti v rámci vojenských útvarů.
- Síly s vyšším stupněm pohotovosti k plnění bojových úkolů.
- Délka služby určována v rocích, měsících, týdnech.
- Stálá armáda může být ryze profesionální.
- Má vojáky z povolání (důstojníci, instruktoři).

Prosazení miličního systému v poválečném období vycházelo spíše z antimilitaristické kritiky, kterou vyjadřovaly politické strany hlásící k socialismu. Jeho největším propagátorem byl Václav Klobáček, první ministr národní obrany Československé republiky. Druhým propagátorem byl T. G. Masaryk.

Proti aplikování miličního modelu v Československu působilo mnoho okolností, například opakované povolávání ozbrojených sil k prosazování čs. státních zájmů. Proti také hovořila mezinárodní situace a zájmy velmocí, milice se hodí spíše ve spojení s neutralitou.

Miliční systém je použitelný ideálně pro obranu, domobranu nebo místní obranu. Téměř vylučuje expediční použití jednotek. S miliční armádou lze jen obtížně navázat spojení s druhými státy. Závažným argumentem vojenské správy proti zavedení miličního systému byla zeměpisná poloha a tvar Československé republiky. Obrana země byla ztížena geopolitickou polohou, tvarem státního území i délkou hranic. Československé bezpečnosti více odpovídalo udržovat v pohotovosti stálé, dobře organizované vojsko, schopné ofenzivních vojenských operací společně se spojenci. Miliční idea ozbrojeného národa je představitelná ve stabilních režimech, které jsou sociálně a národnostně ustálené. Za této situace začalo projednávání nového branného zákona [15, str. 142-147].

Podkladový materiál pro branný zákon uvažoval pouze o šestiměsíční nebo sedmiměsíční službě, což vylučovalo stálou armádu a odpovídalo miliční představě inspirované Švýcarskem. Ministr národní obrany Václav Jaromír Klofáč nejprve požadoval zpracování návrhu miličního systému armády, ale později se začal od této varianty odvracet a žádal zpracování varianty se stálou armádou. I jiní politici byli názoru, že v moderním demokratickém státě by byla stálá armáda přežitkem. Výsledkem návrhu byly čtyři různé varianty, dva počítaly s miličním systémem, návrh generála Pellé kalkuloval s dvouroční službou a návrh MNO se čtrnáctiměsíční službou ve stálé armádě [15, str. 147]. Avšak národnostní a sociální nestabilita a nejistá středoevropská situace v prvních letech republiky ukázaly, že myšlenka miličního systému byla příliš idealistická.

Idea miliční ztroskotala jednak na mezinárodně právní situaci. ČSR jako francouzský spojenec měla být vojensky silným státem, milici tedy nepřáli ani Francouzská vojenská mise, ani Edvard Beneš, tehdejší ministr zahraničí. Miličnímu uspořádání nepřály ani konflikty se sousedy – Polskem a Maďarskem – ani vnitropolitická situace. *„Nový stát byl národnostně nejednotný. Spory tohoto druhu, živěné a podporované silnou iredentou především německé menšiny, představovaly latentní hrozbu do budoucnosti. Také slovenská otázka byla citlivým místem národní jednoty a teorie o československém jednotném národě byla více právní formulí než praktickým a hlavně účinným nástrojem řešení. Síla revolučních nálad v letech 1919–1921 se téměř proměnila v občanskou válku. Nikdo si nemohl dovolit přijít s návrhem, aby zbraně a munice byly rozděleny obyvatelstvu anebo uskladněny ve zbrojnicích na vesnicích“* [19, str. 3-29].

Podobného mínění byla i vojenská správa: *„Vojenská správa, vědoma si tlaku veřejného mínění, považovala kádrový systém armády za nezbytně nutný alespoň na přechodnou dobu, přičemž trvání této doby vymezila splněním některých podmínek. Mělo to být do doby, až Německo splní mírové podmínky, až se reálně uplatní vliv Společnosti národů a až tu budou pevné záruky míru a kdysi zmilitarizované státy Německo, Rakousko a Maďarsko nebudou již mít vojensky vycvičené mužstvo v záloze, a tedy ani armádu, s kterou by mohly rychle operovat. Takto podmíněná přechodná doba ovšem znamenala dlouhou řadu let. Vojenská správa zároveň ujišťovala, že se nevzdává konečného cíle v budoucnu uskutečnit miliční systém, a tím zmírnit vojenské povinnosti požadované od občanů státu. Bude to ovšem možné teprve tehdy, až to dovolí zájmy státu a politické a hospodářské poměry vnitřní a zahraniční“* [20, str. 258]. Ve stejném duchu hovořil i Branný zákon č. 193/1920 Sb. V §1 sděloval: *„Branná soustava bude vybudována na miličním podkladě, avšak ustanovení tohoto zákona platí po dobu přechodnou“* [18] [15, str. 148].

Základem zákona bylo republikánsko-demokratické pojetí armády a důsledně prosazovaný princip občanské rovnosti. To znamenalo, že se týkal všech

mužských obyvatel Československé republiky bez ohledu na národnost, tedy jak těch, kteří byli chápáni jako představitelé „československého“ národa, tedy Češi a Slováci, tak těch, kteří jako příslušníci jinonárodních skupin byli označeni za národnostní menšiny a byli chráněni tzv. menšinovým zákonodárstvím. Masaryk i Beneš hájili názor, že armáda by měla být prodchnuta národním vědomím a sebevědomím a současně vzdálena jakémukoliv šovinismu a národnostní nesnášenlivosti [21, str. 40].

Branný zákon navázal na rakouský princip všeobecné branné povinnosti, zvolil stejný systém mírového doplňování stavů vojska jako Rakousko-Uhersko. Ovšem je nutné poukázat na zásadnější odlišnost. Tou byl rekrutační princip exteriority, kdy vojáci (v pravidelné službě i při očekávané mobilizaci) nebyli přidělováni k nejbližším vojenským útvarům, ale vždy k útvarům odlehlým. Takové řešení bylo sice nevýhodné při mobilizaci, kdy si doplnění vojenských útvarů do válečných počtů žádalo mnohem více času, ale bylo logickým vyústěním problému národnostního složení obyvatelstva a zajištění plné bojové připravenosti na územích obývaných německou menšinou.

Základní principy doplňování československé branné moci stanovil Branný zákon republiky Československé č. 193/20 Sb., z 19. března 1920. Pro zařazení do branné moci se požadovalo československé státní občanství, popřípadě trvalý pobyt na území Československé republiky v případě osob, jež nemohly prokázat jinou státní příslušnost. První odvody do armády tak v létě a na podzim roku 1920 byly na německo-jazyčných územích velmi dramatické, často byly doprovázeny ozbrojenými střetnutími s četníky nebo stávkami. Němečtí branci se měli stát nástrojem politického boje německých radikálních stran. Tzv. Německý parlamentní svaz vypracoval leták, v němž vybízel k odmítání nástupu povinné vojenské služby v československé armádě. [22, str. 34-37]

Další základní předpoklad spočíval v duševní a tělesné způsobilosti. Odvodní povinnost začínala všeobecně 1. ledna kalendářního roku, v němž měl občan dovršit 20. rok věku a trvala do 31. prosince letopočtu, v němž by dosáhl 22. roku věku. Pokud občan nesplnil odvodní povinnost v uvedené době, nebo byl odsouzen za maření této povinnosti, trvala tato zákonem daná nutnost do 31. prosince roku, v němž dovršoval padesát let svého věku. Občan plnil odvodní povinnost osobně, tj. musel se dostavit před odvodní komisi, resp. přezkoušecí komisi, a podroboval se stanovenému řízení. Doba vojenské prezenční služby byla čtrnáct měsíců, do roku 1922 přechodně prodloužena na 24 měsíců.

Československá branná moc se doplňovala odvodem a dobrovolným vstupem. Odvod se diferencoval na hlavní a dodatečný. Hlavní odvody se konaly zpravidla v době od 1. března do 31. května. Realizace dodatečných odvodů závisela na konkrétních potřebách, plynoucích z nutnosti doplnění branné moci. Odvody realizovaly smíšené komise. Každé z nich předsedal přednosta politického úřadu takzvané I. stolice (okresní úřady, magistráty nebo městské notářské úřady, vysvětlení podílu orgánů politické správy viz dále), nebo v případě jeho zaneprázdnění příslušný zástupce. Proti rozhodnutí komise o tom, že občan byl odveden, neexistoval opravný prostředek. O odklad prezenční služby branci žádali zpravidla u odvodní komise, jež mohla podle možností rozhodnout ihned.

Eventuální stížnosti na výrok ve věci odkladu se postupovaly k rozhodnutí příslušným vojenským úřadům II. stolice, tj. zemským vojenským velitelstvím (vysvětlení podílu orgánů čs. branné moci se správní působností viz dále), jež měly své závěry formulovat v dorozumění s politickým úřadem II. stolice (zemské úřady). V případě nenalezení konsenzuálního výroku, putovala sporná záležitost až na Ministerstvo národní obrany (MNO), jež vyjadřovalo definitivní závěr po slyšení stanoviska Ministerstva vnitra. Různost názoru na neschopnost

odváděného brance, jež se mohla vyskytnout u odvodu, řešilo zvláštní smíšené kolegium, zvané přezkoušecí komise. Této komisi náležely i případy prokázaného protiprávního dosažení nálezu o neschopnosti odváděného brance. Přezkoušení v těchto případech bylo přípustné až do 31. prosince roku, v němž občan měl dosáhnout padesáti let.

Dobrovolný vstup do československé branné moci mohl být povolen tomu, kdo vyhovoval základním podmínkám, uvedeným v prvním odstavci, a dosáhl sedmnácti let. Od nezletilých osob se vyžadovalo svolení otce nebo poručníka. Za mobilizace a v podmínkách války mohl být povolen dobrovolný vstup do československé branné moci i těm osobám, které jinak nepodléhaly odvodní a služební povinnosti.

Ve věci rozhodování o přijetí dobrovolníků byly kompetentní vojenské úřady. Přijetí cizích státních příslušníků mohl povolit prezident republiky na základě návrhu ministra národní obrany. Branci, kteří byli odvedeni v době od 1. ledna do 1. října nastupovali do československé branné moci 1. října. Všichni ostatní, kteří byli odvedeni v témže roce, nastupovali dnem odvodu [20, str. 248-262].

Zařazení dobrovolníků by se bývalo uskutečňovalo podle zákona dnem jejich přijetí do branné moci. Jejich služební povinnost trvala ode dne zařazení. Doplnění československé branné moci realizovala doplňovací a početní služba. Poslání doplňovací služby spočívalo v evidenci a výběru těch občanů, kteří podléhali branné povinnosti, a jež byli schopni konat činnou vojenskou službu. Těmto osobám ustanovovala služební povinnost a povolávala je k jejímu plnění. Náležela jí všeobecná kontrola realizace tohoto zákonem daného občanského

závazku. Úkol početní služby tkvěl v evidenci kmenového počtu u takzvaných kmenových těles. Kmenová tělesa se definovala jako samostatné útvary, jež byly oprávněny vést kmenovou agendu vojenských osob. Činnost doplňovací služby probíhala s participací nejen orgánů branné moci, ale též úřadů civilní správy.

Doplňovací úřady se po ryze vojenské linii diferencovaly na:

- I. stolici – doplňovací okresní velitelství,
- II. stolici – zemská vojenská velitelství,
- III. stolici – Ministerstvo národní obrany.

Participující správní subjekty se členily podobným způsobem na:

- politické doplňovací úřady I. stolice – okresní úřady, magistráty a městské notářské úřady,
  - složky II. stolice – zemské úřady a
  - subjekty III. stolice – Ministerstvo národní obrany a Ministerstvo vnitra.
- Systém doplňovací služby měl celostátní pokrytí.

Řídilo ho Ministerstvo národní obrany prostřednictvím zemských vojenských velitelství, od 1. ledna 1937 velitelství sborů. Na podkladě branného zákona č. 193/20 Sb. z. a n. byla po prvotních dočasných a přechodných improvizacích utvořena v roce 1921 trvale stabilizovaná síť doplňovacích okresních velitelství (DOV). Jejich celkový počet činil až do odtržení pohraničí na základě mnichovské dohody a vídeňské arbitráže 48. V obvodu Zemského vojenského velitelství 3. (ZVV, kompetentní pro oblast Čech) se nacházelo 20 DOV, v oblasti ZVV Brno (kompetentní pro oblast Moravy a Slezska) 12 DOV, na ploše ZVV Bratislava 8 DOV a nejméně v územní kompetenci ZVV Košice 8 DOV. Po ztrátě pohraničních oblastí se celkový počet DOV redukoval na 37 [18].

Druhý nejvýznamnější úkol vojenských prvků popsaného systému spočíval vedle všeobecného zabezpečení doplňování branné moci v takzvané repartici nováčků. Tento pojem se definoval jako individuální výběr odvedených osob pro jednotlivé druhy zbraní a služeb československé branné moci [12, str. 12, 18].

Po vzniku Československa stanovil organizaci a strukturu branné moci (jak zněl dobový termín pro ozbrojené síly) branný zákon č. 193/1920 Sbírky zákonů a nařízení, který byl novelizován v roce 1927 (zákon 53/1927 Sb.). Budování čs. armády bylo založeno na všeobecné branné povinnosti, které podléhali všichni muži od 20 do 50 let (vojáci z povolání do 60 let věku), za mobilizace ve věku od 17 do 60 let. Odvodní povinnost trvala od 20 do dosažení 22 let. Muži, kteří se připravovali na povolání, mohli dosáhnout odkladu vojenské služby a to do 1. října roku, kdy se dožili 24 let, vysokoškolští studenti do 26, výjimečně do 28 let.

Délka vojenské prezenční služby byla tímto zákonem stanovena na 14 měsíců. Zákon však současně obsahoval ustanovení (§ 61), že osoby, které budou odvedeny v letech 1921 a 1922 jsou povinné po skončení prezenční služby ještě odsloužit deset měsíců (tj. celkem dva roky), všichni odvedení v letech 1923 a 1924 měli po prezenční službě odsloužit ještě čtyři měsíce (tj. celkem 18 měsíců). Toto ustanovení platilo i pro osoby odvedené v roce 1926 a později [23].

Po vykonání vojenské prezenční služby odcházeli vojáci do zálohy. Do I. zálohy, byli zařazeni všichni záložníci ve věku 22 až 40 let. I. záloha měla za války doplňovat armádu na válečný stav a nahrazovat ztráty z bojů. II. záloha (záložníci od 40 do 50 let) měla nahrazovat válečné ztráty a její příslušníci by byli v případě války povolávání především ke strážní službě ve vlasti a v armádě v poli. Od roku 1927 se vytvářela i tzv. náhradní záloha [24].

Délka vojenské prezenční služby se měnila také v 30. letech minulého století. V roce 1932 byla její délka zkrácena na 14 měsíců, [25] vzhledem k stoupajícímu ohrožení republiky byla vzápětí opět prodloužena na dva roky[26]. Dvouletá prezenční služba byla zakotvena také v zákoně o obraně státu z roku 1936 [27].

Ke zmírnění sociálních důsledků vojenské prezenční služby byl v roce 1922 přijat zákon, který stanovil pro živitele rodiny nebo určité kategorie rolníků a živnostníků výhody v plnění branné povinnosti. Pro ně byla prezenční služba zkrácena na 6 měsíců a pak byli posláni na trvalou dovolenou [28]. Zákon byl zrušen v roce 1927, kdy byl pozměněn také branný zákon, a tyto osoby byly zařazovány do tzv. náhradní zálohy.

Vojenské správní úřady v Československé republice (1918–1938) plnily úkoly především s doplňováním armády a evidencí vojenských osob mimo službu. Území státu bylo rozděleno na doplňovací okresy, v nichž jako výkonné orgány doplňovací služby působila doplňovací okresní velitelství. Doplňovací okresy zahrnovaly území několika okresů politických. Doplňovací služba byla řízena ministerstvem národní obrany, prostřednictvím zemských vojenských velitelství, později velitelství sborů.

Ustálená síť doplňovacích okresů působila do konce roku 1938, po tuto dobu došlo pouze k územním změnám v důsledku úpravy hranic politických okresů nebo k přejmenování okresu podle skutečného sídla [29, str. 196-199].

Branný zákon z roku 1920 byl kompromisem mezi oběma směry. Odkládal zavedení milice, připustil dočasně dvouletou prezenční službu, ale stanovil přesné

termíny pro její postupné zkracování až na čtrnáct měsíců. Tento záměr byl realizován na počátku 30. let ovšem v souvislosti s negativními dopady velké hospodářské krize. Avšak velmi brzo nato nastolení nacistického režimu v sousedním Německu v lednu 1933 a z toho vyplývající bezprostřední ohrožení Československa aktivizovalo hlavní štáb k rozhodné neústupnosti a zároveň oslabilo odpor politických stran, takže zákon o zavedení dvouleté vojenské prezenční služby z prosince roku 1934 mohl být přijat bez větších nesnází. Další vývoj mezinárodní situace až k hrozícímu válečnému napadení Československa nacistickým Německem potvrdil oprávněnost stanoviska vojenské správy. Dvouletá, ba dokonce i delší vojenská prezenční služba, jak prokázaly úvahy z června roku 1938 o jejím prodloužení na tři roky, byla důležitou a nezbytnou podmínkou zvýšení obranyschopnosti státu v dané nepříznivé situaci [20, str. 276]. Brannými zákony se řídila i zahraniční armáda v letech druhé světové války.

2.5.2 Poválečná organizace po roce 1945

Druhá světová válka se našeho státu dotkla velmi citelně. Podepsala se znatelně na národnostní struktuře země. Největším zásahem do demografického složení obyvatelstva byl odsun téměř 3 milionů Němců. Po únoru 1948 navíc odešla vlna 60 tisíc politických emigrantů, kdy odcházeli zejména mladší a vzdělanější lidé. Změnila se také struktura obyvatelstva z hlediska věku. Nezanedbatelné počty (i mezi vojáky z povolání) představovaly počty Maďarů nebo občanů slovanských národností. Další národnostní skupinou se pak díky trvalé imigraci a své vysoké reprodukci stali Romové [30, str. 329-335].

Po skončení druhé světové války byly převzaty právní normy z první republiky, tam kde byly rozpory se skutečností, docházelo k jejich postupné novelizaci. Základní dokumenty vojenské výstavby a budování ozbrojených sil

představovala ústavní listina a branný zákon z roku 1920, který byl novelizován v roce 1927. Vzhledem k tomu, že až do prosince 1945 trvala branná pohotovost státu, byl využíván i zákon o obraně státu z roku 1936.

Právní základ pro budování ozbrojených sil po druhé světové válce vytvořil branný zákon z roku 1949). Vycházel z nové ústavy (tzv. Ústava 9. května, přijata v roce 1948). Hlavním úkolem branné moci (termín ozbrojené síly zaváděla až novela zákona z roku 1958) mělo být odvrácení napadení státu, boj za jeho samostatnost, celistvost, republikánskou formu státu, úprava vztahů mezi státními orgány, organizacemi a občany navzájem a plnění úkolů, které vycházely ze závazků čs. republiky [31] [32, str. 41].

Branný zákon z roku 1949 byl novelizován v roce 1958 a snižoval věkovou hranici pro nastoupení základní (náhradní) vojenské služby na 18 let. Základní ustanovení týkající se systému výstavby a doplňování armády zůstávala, až na drobné odchylky, nadále v platnosti [33].

V prvních poválečných letech odvozy branců podle evidence připravené úřady státní správy zajišťovala doplňovací okresní velitelství (DOV) [34, str. 80-86]. Jeho struktura byla převzata z předmnichovské republiky, z roku 1938. Doplňovací okresní velitelství byla postavena na úroveň velitelství vojskových těles. Doplňovací služba byla považována za jeden z nejdůležitějších článků fungování armádního správního systému. Tato služba dodávala armádě to nejdůležitější, lidský materiál a techniku. To znamená, že plnila úkoly doplňovací, evidenční a početní při výstavbě a organizaci armády [35, str. 31-46].

Systém jednotlivých DOV byl rozčleněn do čtyř skupin, z nichž každá podléhala jedné ze čtyř vojenských oblastí. Jednotlivá DOV, měla sféru působnosti

podle stávajícího civilního správního systému, to znamená, že úzce spolupracovala s okresními národními výbory.

Na území státu jich bylo vytvořeno celkem 46 a každé zahrnovalo území více politických okresů. Podléhala přímo oddělením doplňovací služby vojenských oblastí. Evidenci záložníků vedly přímo vojenské útvary podle kmenového systému [36, str. 24]. Byly zavedeny tři druhy jednotek: na starých počtech, rámcové a náhradní. Rámcové jednotky neměly úplné stavy, avšak měly za úkol cvičit zálohy (byly doplňovány pouze při větších cvičeních nebo v případě mobilizace. Náhradní útvary (obnoveny z předmnichovské čs. armády), které sloužily v míru jako náhradní těleso, u kterého se vedla kmenová evidence osob vytvářející mobilizační sled, zajišťovalo a skladovalo výstroj a výzbroj pro své záložníky a připravovalo vše k jejich mobilizaci. Za války mělo zůstat v mírové posádce a staralo se o první výcvik nováčků a záloh, kterými se následně po výcviku doplňovaly ztráty vojenského útvaru na frontě [29, str. 197-199].

2.5.3 Branný systém v období komunistického režimu

Stejně jako předchozí branné zákony vymezoval zákon z roku 1949 povinnosti občanů a stanovoval jednotlivé druhy povinností. Branné povinnosti podléhali všichni muži ve věku od 17 let do 60 let. Muži, kteří dosáhli 19 ti let, měli tzv. odvodní povinnost, tj. povinnost dostavit se k odvodu resp. přezkoušení, na jehož základě se rozhodlo, zda budou odvedeni. Tato odvodní povinnost trvala do 20 let věku. Jestliže bylo rozhodnuto, že jsou tělesně a duševně způsobilí k vojenské službě stanovil pro ně zákon povinnost včas nastoupit a vykonat vojenskou činnou službu. Pod ní se rozumělo vykonání buď základní služby, nebo náhradní služby.

Vojenskou základní službu byli muži povinni splnit starší 19 let (později starší 18 let). Základní služba trvala 24 měsíců a dobu jejího trvání byla, podobně jako v první republice, oprávněna vláda měnit svými nařízeními. Po vykonání prezenční služby byli přeloženi do zálohy. K náhradní službě byli určeni muži, kteří se bez vlastní viny nebyli odvedeni po dovršení 28 let, nebo bez vlastní viny do svých 32 let nenastoupili základní službu. Dále ti, kteří byli nadbyteční, tj. byl odveden větší počet mužů, než bylo třeba k doplnění vojska (počty k doplnění vojska stanovilo každoročně Ministerstvo národní obrany). Dále sem byli zařazeni muži na základě sociálních, hospodářských a rodinných důvodů, kteří po pěti měsících byli propuštěni na trvalou dovolenou.

Z důvodů přípravy na povolání bylo možné povolit odklad nástupu základní (náhradní) služby. Ti, co vykonali základní (náhradní) vojenskou službu, byli převedeni do zálohy a byli povinni vykonat vojenská cvičení v předem stanoveném rozsahu, např. při zavádění nových zbraní do armády. Nebo bylo umožněno, aby odvedenci sloužili ve vojsku beze zbraně. Jednalo se o tři druhy služby:

- službu duchovního a zdravotnického personálu,
- služba v mezinárodně uznávaných a označených jednotkách civilní obrany,
- služba ve vojenských pracovních jednotkách beze zbraně.

V souvislosti s přijetím nového zákona přešla od 1. října 1949 doplňovací služba ustanovením č. 6107 na nově vzniklá krajská vojenská velitelství (KVV), která ji vykonávala pro území celého kraje.

K zásadní změně došlo na počátku 50. let minulého století. Rozkazem ministra národní obrany č. 70 s účinností od 1. dubna 1951 ve spojitosti s reorganizací teritoriálních orgánů vojenské zprávy, byl vydán Organizační řád místních vojenských velitelství, který změnil ustanovení o KVV z roku 1949. Následně v roce 1953 byla vytvořena okresní vojenská velitelství (OVV) a v sídlech okresů a místní vojenská velitelství (MVV) v některých větších městech, která postupně převzala doplňovací agendu. V červnu 1953 bylo v rámci reorganizace velitelských vojenských okruhů vytvořeno v rámci jeho štábu oddělení doplňovací a služby vojsk [29, str. 197].

Vzhledem k novým směrům výstavby armády a postupnému snižování jejích mírových počtů v letech 1955–1958 o více než 60 000 mužů byl původní návrh nového branného zákona zcela přepracován a jeho doplňky schválilo Národní shromáždění 16. dubna 1958 jako zákon č. 19/1958 Sb. Celé novelizované znění vydal ministr národní obrany jako vyhlášku č. 20/1958 Sb. dne 24. května. Místo termínu „československá branná moc“ zaváděl branný zákon pojem „československé ozbrojené síly“, které byly zřizovány k „ochraně lidově demokratického zřízení a výstavby socialismu“ a vedle vojska (armády) zařadil mezi veřejné ozbrojené sbory rovněž „vojska ministerstva vnitra“, tj. Pohraniční a Vnitřní stráž a vojska Civilní obrany. Označení „vojenské osoby“ nahradil termínem „vojáci“. Branná povinnost zůstala beze změny s výjimkou vypuštění §9 (Následky neplnění branné povinnosti), stejně tak nedoznala větších změn ani povinnost odvodní (nově byla zavedena povinnost zápisu neboli vzetí brance do vojenské evidence a došlo k vytvoření okresních a krajských odvodních komisí při krajských a okresních vojenských správách). Pouze oddíl o služební povinnosti doznal drobných nebo formulačních změn (byla snížena věková hranice pro povolení odkladu základní a náhradní služby z 24 na 22 let, ve výjimečných případech z 32 na 28 let, došlo k úpravě druhů zvláštní služby), zrušena byla celá část 4 Trestní ustanovení, která byla zahrnuta do novelizace Trestního zákona č. 86/1950 Sb. uskutečněné

v roce 1956 [37,38]. K provádění Branného zákona vydala vláda vládní nařízení č. 21/1958 Sb. obsahující jen prováděcí ustanovení s cílem dosáhnout zjednodušení a přehlednosti.

Reorganizace místních (obvodních, městských, okresních) vojenských správ a úprava řízení jejich činnosti byla provedena k 6. dubnu 1960 s ohledem k novému územně správnímu členění státu. Novými právními úpravami bylo stanoveno, že vojenské správy jsou územním vojenským správním orgánem k zabezpečení mobilizačních příprav a provedení mobilizace ve stanoveném termínu a k doplňování ozbrojených sil [29, str. 198].

V květnu roku 1961 nahradil zákon o obraně státu z roku 1936. Novelizován byl v roce 1976. Zákonné opatření nahradilo již přežité termíny novými, které lépe zachycovaly realitu. Žádné systémové změny nepřinesl [39].

Lze konstatovat, že v období 70. a 80. let vojenská správa nedoznala žádných výraznějších změn až do revolučních událostí roku 1989.

2.5.4 Armáda po roce 1989

V období po svržení komunistického režimu v listopadu 1989 panoval ve společnosti vůči armádě velmi záporný postoj. Armáda bývala občany spojována s komunistickým režimem, vzbuzovala strach, obavy a celkovou nedůvěru. Důsledky sametové revoluce se tak logicky ihned musely promítnout do příslušné právní úpravy vojenského práva.

Ozbrojené síly, respektive armáda, musela po roce 1989 projít obrovskými změnami. Navíc v roce 1992 ukončil po 74 letech svoji existenci samostatný československý stát. Se zánikem státu přestala existovat i jeho společná armáda. Nástupnickým subjektem po této armádě se stala Armáda České republiky [40, str. 39-47].

Branný zákon č. 92/1949 Sb. byl novelizován zákonem č. 72/1990 Sb. v březnu roku 1990. Předně bylo vypuštěno z úvodního ustanovení jednoznačné politické zaměření ozbrojených sil. Další významnou změnou bylo omezení spolupůsobení armády na udržování bezpečnosti uvnitř státu jen na situace, kdy by bylo přímému násilnému útoku vystaveno ústavní zřízení státu (§ 1 odst. 2 písm. c). Změnami prošel i třetí odstavec § 1, který zakotvoval možnost využít vojsko, pokud to vyžadoval hospodářský zájem. Toto ustanovení bylo vypuštěno. Nadále mohlo být vojáků použito jen při živelních pohromách, ovšem i zde došlo k výraznému omezení. (§ 1 zákona č. 92/1949 Sb., branný zákon, ve znění pozdějších předpisů), dále došlo k zkrácení doby základní vojenské služby z 18 na 12 měsíců [41].

Pro toto přelomové období měly význam tři souběžně probíhající procesy:

Depolitizace. Ještě před přijetím zákona č. 72/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje branný zákon, a který výslovně zakotvil ochranu základních práv vojáků základní služby a svobodu projevu náboženského vyznání, stejně jako suspenzi členství v politických stranách vojáků v činné službě. Proběhly i prověrky spolehlivosti, na jejichž základě odešla řada důstojníků a generálů do zálohy.

Redukce. Více než 200 000 vojáků v činné službě již neodpovídalo potřebám post-bipolárního světa. Účinnosti navíc nabyla mezinárodní Smlouva o omezení

konvenčních zbraní v Evropě, která redukovala počet zbraní i vojáků téměř na polovinu stavu. Navíc byl umožněn výkon civilní služby místo služby vojenské.

Demokratizace. Což znamenalo podřízení ozbrojených sil demokratické kontrole, a to pod vedením ministra obrany, který nebyl vojákem z povolání [42, str. 21].

S platností od 1. 1. 1992 došlo k přejmenování krajských vojenských správ na vyšší doplňovací velitelství. Důvodem byla změna státoprávního uspořádání federace, kdy byly zrušeny kraje a zůstaly v platnosti pouze okresní úřady. „*Celkově byly úkoly vyšším doplňovacím velitelstvím ponechány, tj. nadále řídit okresní vojenské správy, zabezpečovat obranu stanoveného území, objektů důležitých pro obranu státu, mobilizačně vytvořit a doplnit stanovené útvary a zařízení*“ [29, str. 199].

Tyto změny byly dány novelizací, zákonem č. 164/1992 Sb. branného zákona. Novela dále podrobněji upravila průběh odvodního řízení, přezkumného řízení a definovala okruh osob, které se k odvodu nepovolávají [43].

V právní úpravě se branná povinnost dělila podle jednotlivých úkonů, které musí občan plnit:

Povinnost registrační. Občan státu má povinnost zapsat se do příslušných vojenských seznamů, které vede stát, jeho orgány, případně jiné subjekty státem k tomu určené. U států s doplňováním ozbrojených sil na branném principu je výkon registrační povinnosti stěžejní pro zajištění vlastního výkonu služební povinnosti. Kdo je určen k registrační povinnosti stanoví většinou právní úprava branné povinnosti, a to podle logického biologického klíče, kdy určuje věkové hranice branné povinnosti a také pohlaví povinných osob (jen muži, muži i ženy) [44, str. 5].

Výkon registrační povinnosti se může lišit také podle toho, zda jde o proces systematický (tak tomu bylo i v České republice před 1. lednem 2005) anebo jednorázový (v případě napadení státu nebo jiné skutečnosti nutné pro zahájení odvodů obyvatelstva do ozbrojených sil). Z hlediska institucionálního jsou možné dva modely – registraci osob, kterým vznikne branná povinnost, vede specializovaný vojenský úřad na obecní, regionální nebo ústřední úrovni, anebo tuto evidenci vede orgán municipální v přenesené působnosti (nejčastěji matrika a její národní mutace).

Povinnost podrobit se odvodnímu řízení. Rekrutace spočívá v povinnosti fyzické osoby dostavit se k odvodu, podrobit se lékařské prohlídce, popřípadě jiným odborným vyšetřením a vyšetření osobnostní způsobilosti.

Odvodní komise u územní vojenské správy, dle § 10, zákona č. 218/1999 Sb., působí ve složení: předseda – náčelník územní vojenské správy nebo zástupce jím určený a členové – zástupce okresního úřadu a 2 civilní lékaři, jejichž účast zajistí přednosta okresního úřadu na žádost náčelníka územní vojenské správy. V odvodní komisi nemůže být osoba, která nemá občanství České republiky [45].

Smyslem odvodní povinnosti je autoritativní – tedy správní – rozhodnutí o schopnosti nebo neschopnosti osoby vykonávat vojenskou službu. Osoby povinné odvodem jsou hodnoceny na základě zdravotní a profesní kvalifikace pro svoje budoucí zařazení na konkrétní funkci v rámci ozbrojených sil, a to podle potřeb ozbrojených sil, nikoliv podle svých požadavků. Odvodní povinnost se může realizovat jako dobrovolná, pravidelná a mimořádná podle branného systému

jednotlivých zemí. Správní rozhodnutí o schopnosti vykonávat služební povinnost může nabývat tří podob:

- osoba povinná odvodem je schopna vojenské služby a je odvedena,
- osoba povinná odvodem je schopna vojenské služby, avšak důležité osobní, společenské nebo zdravotní okolnosti umožňují rozhodnout o odkladu výkonu vojenské služby,
- osoba povinná odvodem není schopna vojenské služby, a to ani po možném odkladu, a proto je jí vydáno rozhodnutí o neschopnosti vojenské služby.

Povinnost služební (vojenská služba). K jejímu výkonu směřují obě předcházející stadia, která jsou vlastní materiální náplní branné povinnosti. Obsahem této povinnosti je výkon činnosti (práce) ve prospěch ozbrojených sil, avšak bez odměny za práci a bez limitů vlastních pracovněprávním vztahům. Voják sice dostává finanční kompenzaci (služné, žold) a naturální kompenzaci (oblečení, stravu a ubytování), avšak nejedná se o odměňování. Služební povinnost lze vykonávat v době míru – tedy ve formě základní služby, kdy se voják učí ovládat vojenskou techniku a zbraně, a ve formě vojenských cvičení – kdy však jde stále ještě o přípravu na službu ve válečné době a základní služba je jen výcvikem a k jejímu výkonu směřují obě předcházející stadia rezervoárem záloh pro válečný stav.

Vojenská služba v míru se většinou dělí na tři části:

- získání všeobecné kvalifikace (tzv. přijímač), kdy se nováček ve výcvikové základně učí vojenské předpisy, základy vojenského chování, styku, vojenských činností a ovládání zbraní;

- výcvik vojáka podle jeho vojenské odbornosti, k níž byl určen již při odvodu, učí se ovládat konkrétní zbraně, specializovanou techniku anebo specializovanou činnost;
- výkon vojenské odborné činnosti dle potřeb ozbrojených sil (praktická fáze), zahrnující i vojenská cvičení, která se realizují mimo dobu základní nebo prezenční služby a jsou zaměřena na obnovu, zdokonalení nebo prohloubení znalostí a dovedností získaných v průběhu základní služby [45].

Výrazné změny v oblasti vojenské správy nastaly na konci 90. let 20. století přijetím několika zákonů. Nejprve je třeba připomenout politicko-zahraniční akt, jehož důsledkem bylo přistoupení České republiky dne 12. března 1999 k Severoatlantické alianci NATO.

Nově byl přijat zákon č. 218/1999 Sb. o rozsahu branné povinnosti a o vojenských správních úřadech (branný zákon). Bylo zřízeno 86 územních vojenských správ, jejichž obvody byly shodné s okresy České republiky a osm velitelství územní obrany. Tento zákon nahradil branný zákon č. 92/1949 Sb., který s malými úpravami platil 50 let.

Branný zákon stanovil: *„územní vojenské správy jsou vojenskými správními úřady prvního stupně“*, které zapisovaly k pravidelnému odvodu každý kalendářní rok muže, kteří v daném roce dosáhli 18 let věku. Jejich seznamy pořizovaly k 1. lednu každého kalendářního roku pověřené obecní úřady, a předkládaly je do 15. ledna příslušné územní vojenské správě.

Seznamy mužů dlouhodobě se zdržujících v zahraničí předkládalo Ministerstvo zahraničních věcí. Vedením evidence středoškolských

a vysokoškolských studentů bylo pověřeno Ministerstvo školství, evidencí osob v nápravných ústavech Ministerstvo vnitra. Po obdržení seznamů od příslušných obecních úřadů vojenský správní úřad zkontroloval správnost a úplnost dat a následně odeslal těmto mužům dotazník, jehož vzor stanovovala vyhláška č. 260/1999 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení branného zákona, ve znění vyhlášky č. 16/2003 Sb. Občan v dotazníku uvedl jméno, příjmení, rodné číslo, adresu trvalého pobytu, dosažené vzdělání, zaměstnání, zvláštní schopnosti a znalosti, jméno, příjmení, adresu trvalého pobytu rodičů nebo manželky (družky) a také údaje o zdravotním stavu zjištěné na základě preventivní prohlídky. Vyplněný dotazník musel občan vrátit příslušné územní vojenské správě.

Zákon dále stanovil, že „*velitelství územní obrany vojenskými správními úřady druhého stupně*“. § 5 odst. 1 zákona č. 218/1999 Sb. [45] Působnost okresní, obvodní, městské vojenské správy v míru č. j. 35015/36-MDO ze dne 24. září 1997 byla nahrazena povinnostmi územních vojenských správ v míru s účinností od 1. července 2000 (č. j. 8/42 – 186/2000–1203).

Hlavní úkoly územní vojenské správy byly:

- plnit úkoly na úseku branné povinnosti
- plánovat a zabezpečovat mobilizační přípravy, provádět mobilizaci ve stanoveném rozsahu a projednávat ji s územními orgány státní správy a samosprávy
- doplňovat ozbrojené síly ČR odvedenci, vojáky v záloze, středním zdravotnickým personálem a věcnými prostředky
- spolupracovat s výběrovým a rekručním střediskem AČR
- zabezpečovat péči o vojenské veterány a vojenské důchodce.

Od 1. ledna 2003 novelizací zákona č. 218/1999 Sb. zřízeno 35 územních vojenských správních úřadů prvního stupně a Hlavní doplňovací úřad Tábor, jako vojenský úřad druhého stupně.

Na základě zákona č. 585/2004 Sb., bylo dnem 29. listopadu 2004 zřízeno 14 krajských vojenských velitelství s úkolem výkonu státní správy (vojensko – správní činnosti prvního stupně) a zároveň plnění úkolů obrany ve stanoveném obvodu, č. j. 3045-116/2004-2565- OS (POM-167) „Působnost krajského vojenského velitelství“ stanovuje, že krajské vojenské velitelství:

- plánuje a koordinuje plnění úkolů při řešení krizových situací;
- plánuje a zabezpečuje mobilizační přípravy a provádění mobilizace ve stanoveném rozsahu;
- projednává je s územními orgány státní správy a samosprávy;
- plánuje a provádí doplňování ozbrojených sil ČR mobilizačními zálohami;
- zabezpečuje péči o vojenské veterány, vojenské důchodce a rehabilitované včetně podpory činnosti vojenských zájmových sdružení na krajské úrovni [46] [29, str. 199].

2.6 Současná vojenská služba

Ve zcela redukované podobě existují jen dva druhy vojska určeného pro obranu státu – vojsko placené (žoldnéřské nebo profesionální) a vojsko branné (dobrovolnické nebo povinně rekrutované). Česká republika zvolila od 1. ledna 2005 první formu, plně profesionální ozbrojené síly a opustila tak model doplňování ozbrojených sil v míru na základě výkonu branné povinnosti. Tedy od 22. 12. 2004, kdy odešel do zálohy poslední voják povinné vojenské služby [47, str. 3].

2.6.1 Profesionalizace ozbrojených sil

Profesionalizace armády České republiky představuje vůbec největší změnu vojenské správy v historii českého státu. Samotná profesionalizace reagovala na situaci v ozbrojených silách, mezinárodní status České republiky a závazky mezinárodních smluv. Legislativní rámec tohoto vývoje se týká zejména přijetím zákona č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování s účinností od 1. ledna 2005, který zároveň zrušil branný zákon č. 218/1999 Sb.

Pernica konstatuje, že pokud hovoříme o profesionalizaci ozbrojených sil, máme na mysli tento proces ve dvou pojetích: *„Podle prvního pojetí při profesionalizaci ozbrojených sil dochází k poklesu podílu aktivního vojenského neprofesionálního personálu v mírové struktuře ozbrojených sil, a to až na nulu“* [17, str. 103]. V České republice je tento model zastoupen aktivními zálohami.

Dle druhého pojetí *„jsou výkony (činnosti) zabezpečované vojáky základní (náhradní)služby, tj. vojáky vykonávající v mírové struktuře ozbrojených sil základní část své branné povinnosti, přebírány buď vlastním profesionálním personálem vojenským anebo civilním, nebo personálem dodavatelských subjektů“* [48, str. 32]. Takovéto nahrazení může být plnohodnotné nebo je s profesionalizací ozbrojených sil změněn prioritní účel ozbrojených sil a v důsledku toho nejsou nahrazovány všechny činnosti branně povinných vojáků.

Branný zákon zrušil s účinností od 1. ledna 2005 územní vojenské správy jako prvostupňové vojenské správní úřady, stejně jako Hlavní doplňovací úřad jakožto druhostupňový správní orgán, protože se zánikem výkonu všeobecné branné povinnosti v době míru nebyla rozsáhlá teritoriální struktura vojenských

správních úřadů již více potřebná. V roce 2005 byla vydána dvě další vymezení „Působnosti“, s tím, že druhá, s účinností od 1. 1. 2006 je „Prozatímní působnost krajského vojenského velitelství“ reaguje na změnu organizační struktury KVV. Bylo vytvořeno oddělení náboru, profesního poradenství a administrace povolávacího procesu, jejíž výkon veřejné správy měl být mnohem efektivnější a levnější Tyto orgány plní současné úkoly obrany státu a vykonávají státní správu v okruhu své působnosti, přičemž jejich územní dislokace kopíruje teritoriální členění obvodů vyšších územně samosprávných celků. Každý kraj disponuje velitelstvím. Nadřízeným orgánem krajského velitelství je ústřední orgán vojenské správy – Ministerstvo obrany. Branný zákon v důsledku této institucionální změny zrušil Hlavní doplňovací úřad v Táboře, odvodní komise územních vojenských správ a vyšší odvodní komisi u Hlavního doplňovacího úřadu [46].

Zákon č. 585/2004 Sb. obsahuje pojmy vojenské cvičení a výjimečné vojenské cvičení. Vojenská činná služba mimo stav ohrožení státu a mimo stav válečný může být, kromě vojáků z povolání, vykonávána pouze ve formě vojenských cvičení a výjimečných vojenských cvičení. Vojenských cvičení se však mohou zúčastňovat pouze vojáci v záloze, protože vojenské cvičení je ve své podstatě příprava vojáků v záloze k plnění úkolů ozbrojených sil. Výjimečné vojenské cvičení, jak již z jeho názvu plyne, je oproti vojenským cvičením ostatním mimořádné, a to prostřednictvím svého předmětu. Vojáka v záloze lze totiž na výjimečné vojenské cvičení povolat jen tehdy, vyžadují-li to záchranné práce při živelních pohromách nebo při jiných závažných situacích ohrožujících životy, zdraví, životní prostředí nebo značné majetkové hodnoty. (§ 12, odst. 1 a 2 zákon č. 584/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování). Zde je značné odchylení od původního významu vojenských cvičení - výcvik v ovládání zbraní a vojenské techniky, seznámení s novými technikami boje, prohloubení si vojenských znalostí a dovedností, institut výjimečného vojenského cvičení je se přibližuje spíše k nasazení vojenských záchranných útvarů v rámci IZS.

S účinností zákona č. 585/2004 Sb., tedy od 1. ledna 2005, byl zaveden nový systém fungování ozbrojených sil v míru, které již nejsou postaveny na všeobecné branné povinnosti, ale základem jsou profesionální vojáci.

Doplňování je dále založeno na principu branné povinnosti (čl. 4 odst. 1), což není v rozporu s profesionalizací ozbrojených sil. Branná povinnost zůstala zachována pro nutné doplňování ozbrojených sil za situací, kdy stávající složení ozbrojených sil nebude pro zabezpečení úkolů dostačující. Na to pamatuje ustanovení § 2 odst. 1 branného zákona, podle nějž plní občan brannou povinnost za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu. Branná povinnost je tak spojena výlučně s tzv. vojenskými krizovými stavy. Pouhá nedostatečnost v oblasti personální kapacity profesionálních ozbrojených sil tak výkon branné povinnosti neumožňuje. Vojenskou činnou službu konanou v době ohrožení státu nebo válečného stavu nazýváme mimořádná služba. Do roku 2006 byla součástí vojenské činné služby dle branného zákona i tzv., základní příprava, obsažená v tehdejší ustanovení § 1 odst. 2. Byl to přípravný kurs, který připravoval budoucí vojenské profesionály pro vstup do služebního poměru a trval 3 měsíce [46].

Smyslem branné povinnosti je její plnění, tedy služba v ozbrojených silách. Stát, jenž prostřednictvím svých ozbrojených sil zajišťuje bezpečnost svého území i obyvatel, nemůže mít zájem na svobodné volbě branné populace vstoupit či nevstoupit do ozbrojených sil. Vstup založený na dobrovolnosti by pravděpodobně v okamžiku hrozícího vojenského konfliktu dosáhl minimální účinnosti. Hlavním kritériem rekrutace proto nebývá souhlas občana, ale jeho zdravotní stav.

Branným zákonem stanovená možnost zproštění výkonu mimořádné služby může ovlivnit výši a kvalitu zálohy ozbrojených sil České republiky. Absolutně spravedlivá branná povinnost je však ideální jev, protože každý právní řád obsahuje výjimky a úlevy z jejího výkonu. Většina zemí poskytuje odklad či zproštění výkonu této povinnosti ženám pečujícím o děti, občanům mimo výkonnostní věková kritéria (děti, starci), osobám plnícím jiné úkoly v zájmu státu (ústavní činitelé) anebo i těm, kterým to zapovídá jejich víra.

V řadě evropských zemí, včetně našeho státu existovala alternativa k výkonu vojenské služby a to mimo ozbrojené síly, beze zbraně a v civilním sektoru.

2.6.2 Záloha

Pro doplňování ozbrojených sil České republiky se z vojáků v záloze vytváří záloha ozbrojených sil. Záloha se skládá z povinné zálohy a aktivní zálohy. K plnění úkolů ozbrojených sil se zálohy připravují formou cvičení. V míru jsou prováděna vojenská a výjimečná vojenská cvičení. Příprava záloh je prováděna u aktivních záloh, ale i povinné zálohy mohou provádět výcvik.

2.6.2.1 Aktivní záloha

Jednotky aktivní zálohy začaly být soustavně budovány od roku 2002., jsou součástí zálohy ozbrojených sil AČR. Jedním z prvků tvořících základ aktivní zálohy byl zájem vojáků v záloze o zařazení a aktivní zapojení do jejich jednotek.

V jednotlivých krajích začaly vznikat pěší roty, které byly určeny především k výpomoci při živelných pohromách a ochraně objektů důležitých pro obranu státu v krizových situacích, například při hrozbě teroristického útoku nebo v případě zhoršení bezpečnostní situace. Mimo pěší roty byly dále postupně zakládány také specializované jednotky aktivní zálohy (tanková rota, mechanizovaná rota, ženijní rota, jednotka speciálních sil atd. [49, str. 67]

Vojenské cvičení je přípravou vojáka v aktivní záloze k plnění úkolu ozbrojených sil. Voják v záloze – bez vykonané základní nebo náhradní služby – vykonává v prvním roce trvání dohody vojenské cvičení v délce osmi týdnů v kalendářním roce. V dalších letech trvání dohody vykonává vojenské cvičení v délce tří týdnů v kalendářním roce. Voják v aktivní záloze – s vykonanou základní nebo náhradní službou – absolvuje vojenské cvičení v délce tří týdnů v každém kalendářním roce trvání dohody. Termíny vojenských cvičení jsou plánovány a voják v aktivní záloze je s nimi seznamován na začátku kalendářního roku. Celková délka cvičení není absolvována v jednom časovém úseku, ale je obvykle rozdělena do několika částí.

Voják v aktivní záloze může být neplánovaně povolán na výjimečné vojenské cvičení, vyžadují-li to záchranné práce při živelných pohromách nebo při jiných závažných situacích ohrožujících životy, zdraví, životní prostředí nebo značné majetkové hodnoty pokud takové nařízení vydá vláda ČR. Jeho délka je do čtrnácti dnů v kalendářním roce.

V aktivní záloze jsou vojáci nebo občané na základě dobrovolného výkonu branné povinnosti smluvně uvedené v dohodě a to v trvání maximálně 3 let, ve smyslu ustanovení § 3, z. č. 47/2016 Sb., branný zákon Evidencí vojáků v aktivní

záloze a s ní spojenou administrativní činností se zabývá zejména mobilizační oddělení krajských vojenských velitelství [50, str. 59, 60]. Aktivní zálohy jsou novým institutem našeho právního řádu, neboť dosud neexistovala právní regulace výkonu branné povinnosti za peníze a nad rámec povinností stanovených zákonem, aniž by se přitom jednalo o služební poměr nebo poměr jemu obdobný. K zařazení do aktivní zálohy je nutné splnění několika podmínek:

- uchazeč musí ke dni podání své žádosti dosáhnout 18 let;
- svoji žádost o zařazení do aktivních záloh musí podat písemně příslušnému krajskému vojenskému velitelství;
- musí být zdravotně způsobilý;
- musí existovat objektivní potřeba ozbrojených sil na jeho zařazení;
- musí být podepsána dohoda mezi žadatelem a krajským vojenským velitelstvím.

Účast v aktivní záloze zaniká spolu se zánikem branné povinnosti také odvoláním dobrovolného převzetí výkonu branné povinnosti vojákem z důvodu podání žádosti o povolání do služebního poměru vojáka z povolání, uplynutím termínu závazku stanoveného v dohodě, písemným odstoupením vojáka od dohody o zařazení do aktivní zálohy, písemným odstoupením krajského vojenského velitelství od dohody o zařazení do aktivní zálohy nebo pozbytím státního občanství České republiky [17, str. 105].

Povinná záloha je součástí zálohy ozbrojených sil ČR. Tato záloha se využívá pro doplňování ozbrojených sil ČR za stavu ohrožení státu nebo válečného stavu.

Povinnou zálohu tvoří vojáci:

- vyřazení z aktivní zálohy, pokud podléhají branné povinnosti;
- vojáci z povolání, kterým zanikl služební poměr, pokud podléhají branné povinnosti;

- vojáci, kteří byli odvedeni za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, před povoláním k výkonu mimořádné služby a vojáci propuštění z výkonu mimořádné služby, pokud podléhají branné povinnosti.

Hlavním sledovaným cílem pro vytvoření povinné zálohy je vytvoření početné zálohy ozbrojených sil schopné připravit se k plnění úkolů ozbrojených sil a za stavu ohrožení státu a válečného stavu umožnit občanům splnění povinnosti a práva podílet se na zajištění bezpečnosti ČR a zajistit civilní kontrolu ozbrojených sil ČR.

Voják v povinné záloze může na základě své písemné žádosti podané příslušnému krajskému vojenskému velitelství vykonat vojenské cvičení v délce deseti týdnů v kalendářním roce.

2.6.3 Vliv nového branného zákona na zálohy ozbrojených sil ČR

Nově jsou od 1. července 2016 zákonem č. 47/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon) do zálohy ozbrojených sil ČR zařazováni také vojáci, kteří se v době míru rozhodnou vstoupit do ozbrojených sil ČR pouze za účelem vykonání krátkodobého vojenského cvičení, v rámci něhož buď absolvují základní přípravu nebo zdokonalovací či stmelovací vojenský výcvik. Ze zálohy ozbrojených sil ČR jsou každoročně vyřazeny osoby, kterým zanikla branná povinnost, zejména z důvodu dosažení věkové hranice 60 let.

Součástí zálohy ozbrojených sil ČR je aktivní záloha. V kategorii aktivní zálohy došlo zákonem č. 47/2016 Sb., k zásadním změnám v řadě oblastí, jejichž jednoznačným cílem bylo podpořit rozvoj tohoto institutu [51].

Do aktivní zálohy již nejsou vojáci zařazováni na základě písemné dohody, která měla charakter volnějšího smluvního vztahu mezi vojákem a rezortem MO, ale nově na základě rozhodnutí krajského vojenského velitelství vydaného ve správním řízení, představujícího těsnější vazbu mezi vojákem a rezortem MO. Zařazování do aktivní zálohy zpravidla vždy probíhá na základě žádosti vojáků. Jedinou výjimkou platnou od 1. července 2016 jsou bývalí vojáci z povolání, kteří budou nově do aktivní zálohy zařazováni bez jejich žádosti a to na základě rozhodnutí krajského vojenského velitelství vydaného do 2 let po ukončení jejich služebního poměru. S tímto zařazením musí vojáci z povolání předtím vyslovit souhlas v rámci jejich povolání do služebního poměru. Vojáky v aktivní záloze je od 1. července 2016 v době míru možné nasadit k plnění úkolů nejen na území ČR, ale nově i v zahraničí. Maximální doba nasazení těchto vojáků v době míru se prodloužila z jednoho na 7 měsíců. Současně se prodloužila i doba výcviku těchto vojáků z 3 na 4 týdny v kalendářním roce. Změnil se systém odměňování těchto vojáků, v drtivé většině došlo k navýšení jejich finančních náležitostí. Současně byl nově zaveden nástroj motivace zaměstnavatelů vojáků v aktivní záloze, kterým se stala finanční podpora těchto zaměstnavatelů poskytovaná ze strany rezortu MO.

V oblasti průběhu služby vojáků záloze a některých jejich právních poměrů, zejména vojáků v aktivní záloze, s cílem přiblížit tuto kategorii co nejvíce vojákům z povolání, došlo k dílčím změnám, které jsou od 1. července 2016 upraveny novým zákonem č. 45/2016 Sb., o službě vojáků v záloze [52].

Důležitou změnou vyplývající z novely branného zákona je skutečnost, že od 1. července 2016 lze začít již v době míru předurčovat vojáky v záloze

pro doplnění ozbrojených sil ČR, zejména za stavu ohrožení státu nebo válečného stavu [51].

2.7 Posouzení poznatků s vlastním cílem práce

Historický přehled vývoje vytváření záloh a vedení jejich evidence prokázal nutnost součinnosti orgánů státní i vojenské správy a vytváření specializovaných institucí k evidenci civilního i vojenského obyvatelstva. Je nezbytností, aby celý systém měl celostátní charakter a umožňoval k zabezpečení doplňování armády tzv. repartici nováčků, tj. individuální výběr odvedených osob pro jednotlivé druhy vojsk AČR.

Základní podmínkou pro realizaci plošné evidence bylo a je vzetí 18letých občanů do vojenské evidence (tzv. zápis), předběžné zjištění jejich způsobilosti k vojenské činné službě. Tyto úkony prováděly nejnižší články státní správy (např. po roce 1945 místní národní výbory), v jejichž obvodu byli dotyční hlášeni k trvalému pobytu. Seznamy občanů, kteří žili trvale v cizině, pořizovaly zastupitelské úřady. Potřebné údaje o osobách na středních a vysokých školách poskytovalo Ministerstvo školství, o osobách v nápravně výchovných zařízeních Ministerstvo vnitra.

Další podmínkou je ohlašovací povinnost. Občan musí být povinen pod hrozbou sankce (zpravidla peněžní) v stanovených lhůtách oznámit např. změny bydliště, zahájení a dokončení studia, změny zdravotního stavu, pobyt v zahraničí, případně dosažení určité kvalifikace (získání řidičského průkazu atd.).

3 CÍLE PRÁCE A HYPOTÉZY

Základním cílem teoretické části diplomové práce je přinést ucelený náhled na vývoj a současný stav evidence obyvatel a záloh armády České republiky, systémy a doplňování armády a tvorby záloh, přičemž se zmíním i o legislativě spojené s touto problematikou.

V praktické (výzkumné) části bude zhodnocen současný stav záloh a personální otázku naplněnosti požadovaných stavů AČR SWOT analýzou. Dále bude provedeno dotazníkové šetření s cílem identifikovat hlavní názorové trendy na zavedení odvodní povinnosti obyvatel České republiky a jejich odhodlání bránit územní celistvost a demokratické hodnoty naší vlasti a zároveň nám pomůže potvrdit či vyvrátit navržené hypotézy. Dotazníkový výzkum bude vycházet z nestandardizovaného anonymního dotazníku, který bude elektronicky distribuován mezi příslušníky AČR, příslušníky aktivních záloh AČR a posluchače humanitních oborů VŠ. Následně bude provedena komparace uvedených skupin s cílem identifikovat společné a odlišné názory na oblast obrany České republiky. S přihlédnutím k výzkumné části se pokusím formulovat návrhy opatření na zavedení evidence branců, na zlepšení náboru do AČR a tvorby záloh.

Cíle práce:

- ucelený náhled na vývoj a současný stav evidence obyvatel a záloh AČR a systémy doplňování armády a tvorby záloh
- posouzení současného stavu záloh a personální otázky naplněnosti stavů AČR. SWOT analýzou
- zmapování názorových trendů a odhodlání bránit územní celistvost a demokratické hodnoty naší vlasti občany České republiky

- potvrzení či vyvrácení navržených hypotéz
- formulování návrhů opatření na zavedení evidence branců, na zlepšení náboru do AČR a tvorby záloh.

3.1 Stanovené hypotézy

V diplomové práci jsme si stanovili následující hypotézy:

HYPOTÉZA 1: Předpokládáme, že lidé mohou řešit svoje existenční důvody vstupem do služebního poměru a pod jeho vlivem vstoupí do aktivních záloh.

HYPOTÉZA 2: Předpokládáme, že více než polovina respondentů, bude převažovat skupina osob s vazbou na AČR, by se ráda zúčastnila vojenského výcviku v místě svého bydliště nebo v jeho dostupné vzdálenosti.

HYPOTÉZA 3: Předpokládáme, že osoby, které hodnotí mezinárodní situaci jako zhoršenou a mají obavy z migrace, budou podporovat vytváření záloh a evidence obyvatel.

HYPOTÉZA 4: Předpokládáme, že více než polovina respondentů, kteří jsou přesvědčeni, že největší překážkou pro vstup do armády ČR je fyzická zdatnost, bude preferovat navrácení učiva branné výchovy (formou výcviku) do škol.

4 METODIKA

4.1 Popis výzkumného šetření SWOT analýzou

Posouzení současného stavu záloh a personální otázky naplněnosti stavů AČR. Bude zhodnocen SWOT analýzou. Matice SWOT představuje koncepční rámec pro systematickou analýzu, který usnadňuje porovnání vnějších hrozeb a příležitostí s vnitřními silnými a slabými stránkami organizace, týmu či projektu. SWOT analýza je subjektivní hodnocení. SWOT analýza nejprve důkladně analyzuje negativní a až následně pozitivní aspekty.

Základ metody spočívá v klasifikaci a ohodnocení jednotlivých faktorů, které jsou rozděleny do 4 výše uvedených základních skupin. Vzájemnou interakcí faktorů silných a slabých stránek na jedné straně vůči příležitostem a nebezpečím na straně druhé lze získat nové kvalitativní informace, které charakterizují a hodnotí úroveň jejich vzájemného střetu.

SWOT analýza ukazuje čtyři úhly pohledu:

- S (Strengths) – Silné stránky, představují přednosti, výhody, „Co je na nás dobré“
- W (Weakness) – Slabé stránky, upozorňují na nedostatky, slabiny, „Čím se sami ohrožujeme“
- O (Opportunities) – Příležitosti, možnosti, které nám mohou napomoci k dosažení cílů. „Co se nám nabízí“
- T (Threats) – Hrozby, nežádoucí ohrožení, které by mohlo ohrozit dosažení cíle či samotnou existenci. „Co by nás mohlo blokovat“ [53].

Hodnocení:

Silné stránky a Příležitosti - kladná stupnice od 1 do 5 (1 - nejnižší spokojenost, 5 - nejvyšší spokojenost)

Slabé stránky a Hrozby - záporná stupnice od -1 do -5 (-1 - nejnižší nespokojenost, -5 nejvyšší riziko)

Váha:

Vyjádření důležitosti jednotlivých položek v dané kategorii, součet vah v dané kategorii vždy roven „1“. Čím vyšší (maximum 0,99) číslo, tím větší důležitost v dané kategorii.

Součet:

Sečteme Interní část SWOT analýzy (Slabé a Silné stránky).

Sečteme Externí část SWOT analýzy (Příležitosti a Hrozby).

Vypočítáme konečnou bilanci (odečteme Externí část od Interní části.)

Analýza spočívá v rozboru a hodnocení současného stavu firmy (vnitřní prostředí) a současné situace okolí firmy (vnější prostředí). Ve vnitřním prostředí hledá a klasifikuje silné a slabé stránky firmy. Ve vnějším prostředí hledá a klasifikuje příležitosti a hrozby pro firmu, z čehož vyplývá, že je nutné učinit kroky k posílení pozitiv (silných stránek) nebo k minimalizaci negativ (slabých stránek), jinak analýza ztrácí svůj smysl [54].

4.2 Popis výzkumného šetření dotazníkem

Pro potřeby zpracování diplomové práce jsme zvolili metodu kvantitativního šetření pomocí nestandardizovaného anonymního dotazníku,

viz příloha 1. Tuto metodu jsme se rozhodli aplikovat z důvodu možnosti oslovení většího počtu respondentů, navíc ze specifických skupin.

4.2.1 Stanovení výzkumného vzorku

Podmínkou výběru respondentů byl:

- přímý vztah k Armádě České republiky
- prostředí, které nekoresponduje ani okrajově s AČR.

Respondenti nebyli limitováni věkem, pohlavím, délkou profesní praxe ani politickým názorem. Rozhodující údaj pro následné vpuštění k vyplnění dotazníku byla příslušnost k některé ze tří specifických skupin respondentů – příslušníci AČR, příslušníci aktivních záloh AČR a jako protipól těchto skupin jsem zvolila posluchače humanitních oborů VŠ., u nichž se předpokládá, že vztah k armádě bude jinak orientovaný.

Dotazníky byly distribuovány v elektronické podobě s přímým odkazem, rovněž byl odkaz umístěn na sociální síti Facebook v uzavřených skupinách občanů, vhodných k dotazníkovému šetření.

Odkaz pro vyplnění dotazníku:

<https://www.surveio.com/survey/d/P2J4P2C2C7T1V3X9Y>

Celkově jsem pro výzkumné šetření získala 244 respondentů, z toho 70 (respondentů bylo příslušníků AČR, což činilo 28,7 %, 53 osob bylo z řad příslušníků aktivní zálohy AČR, což představovalo 21,7 % a 121 bylo studentů humanitních oborů VŠ, což představuje 49,6 % z celkového počtu dotázaných.

4.2.2 Výzkumný nástroj

Jako výzkumný nástroj jsem pro potřeby diplomové práce použila anonymní dotazník vlastní konstrukce. Dotazník má dvě části a to anamnestickou a vlastní. Před těmito částmi se nachází úvodní instruktáž, v rámci které respondenty seznamuji s důvodem distribuce dotazníku a rovněž s anonymitou dotazníku. Otázky byly vytvořeny v návaznosti na cíle práce a formulované hypotézy.

V anamnestické části dotazníku jsem zjišťovala příslušnost ke skupině respondentů. K této části náleží otázka č. 1., která je uzavřená.

Vlastní část dotazníku obsahuje 10 otázek, všechny uzavřené. Otázky ve vlastní části dotazníku byly zaměřeny na identifikaci hlavních názorových trendů na zavedení odvodní povinnosti obyvatel ČR a jejich odhodlání bránit územní celistvost a demokratické zájmy naší vlasti.

5 VÝSLEDKY

5.1 Posouzení současného stavu záloh a personální otázky naplněnosti stavů AČR SWOT analýzou

Matice SWOT je zaměřena na posouzení současného stavu záloh a personální otázky naplněnosti stavů AČR a s ní související legislativní podmínky nutné pro realizaci předpokládaných stavů

Tab. 1 – SWOT analýza.

silné stránky:	slabé stránky:
<ul style="list-style-type: none"> •pevné zakotvení v systému kolektivní obrany a poskytování odpovídajícího příspěvku NATO a EU •tradice a zvyšující se zájem o AČR •tvorba armádní zálohy •stejně příležitosti pro muže a ženy •tvárnost sil, stabilita organizačních struktur a dislokace útvarů a zařízení.(útvary i v místech s vysokou nezaměstnaností) •stoupající prestiž vojenských škol. •osobnostní charakteristiky a rozvojový potenciál personálu (kreativita, flexibilita a adaptabilita, zručnost) •koncept profesionálních sil. 	<ul style="list-style-type: none"> • nedokončené transformační procesy (struktura sil, velení a řízení, komunikační a informační systémy). •nenaplněnost AČR (kvalifikovaným) personálem •nedefinování jasných požadavků na kvalitu personálu •zhoršování věkové struktury personálu •nedostatečný počet a připravenost záloh. •omezení výcviku jednotek a přípravy štábů, nevyužití potenciálu personálu •nedostatečná informovanost potenciálních zájemců ze strany AČR •nedostatečné propojení registru branců s registry veřejné správy
příležitosti:	hrozby:
<ul style="list-style-type: none"> •zapojení do mnohonárodní spolupráce rozvoje schopností (NATO, EU, regionální a bilaterální kooperace). 	<ul style="list-style-type: none"> •nepředvídatelnost bezpečnostního prostředí, prohlubování nestability a nejistoty.

<ul style="list-style-type: none"> • odpovídající právní rámec pro stabilizaci činnosti a rozvoje ozbrojených sil (branná legislativa, řízení kariér, odměňování vojáků, atd.). • pozitivní vnímání AČR ze strany veřejnosti a dlouhodobá vysoká důvěra občanů v tuto instituci. • povznesení pocitu spoluodpovědnosti občanů ČR za obranu země. • znovuzavedení branné výchovy do škol • vytváření programů na seznámení s AČR pro veřejnost (dospělí i děti) 	<ul style="list-style-type: none"> • špatná lokální flexibilita obyvatelstva • nízká připravenost populace participovat na obraně. • negativní demografický vývoj v ČR. • nedostatečná odborná flexibilita personálního marketingu AČR • neschopnost personálního marketingu AČR vytěžit lidské zdroje na trhu práce • nedostatečná fyzická kondice u potenciálních zájemců • ovlivňování názorů na AČR staršími generacemi
---	--

Tab. 2 – Zhodnocení SWOT analýzy -matice, viz přílohy str. 96

Tab. 3 – Výsledná bilance SWOT analýzy

interní	1.3
externí	1.2
celkem	0.1

Z rozhodovací matice dle tabulky 2, viz přílohy, vyplývá, nejvyšší hodnocení mají silné stránky a příležitosti. Výsledná bilance SWOT analýzy je v kladných číslech, tzn., že hodnocení AČR (zaměřeno na rozvoj evidence a tvorby záloh AČR) je v pořádku.

Přímý vztah k žádané problematice mají položky označené červeně, černě jsou zobrazeny ty, které jsou nezbytně nutné pro fungování armády jako celku.

Především kladně je hodnoceno pevné zakotvení v systému kolektivní obrany a poskytování odpovídajícího příspěvku NATO a EU, tradice a zvyšující se zájem o AČR, tvorba armádní zálohy a stoupající prestiž vojenských škol.

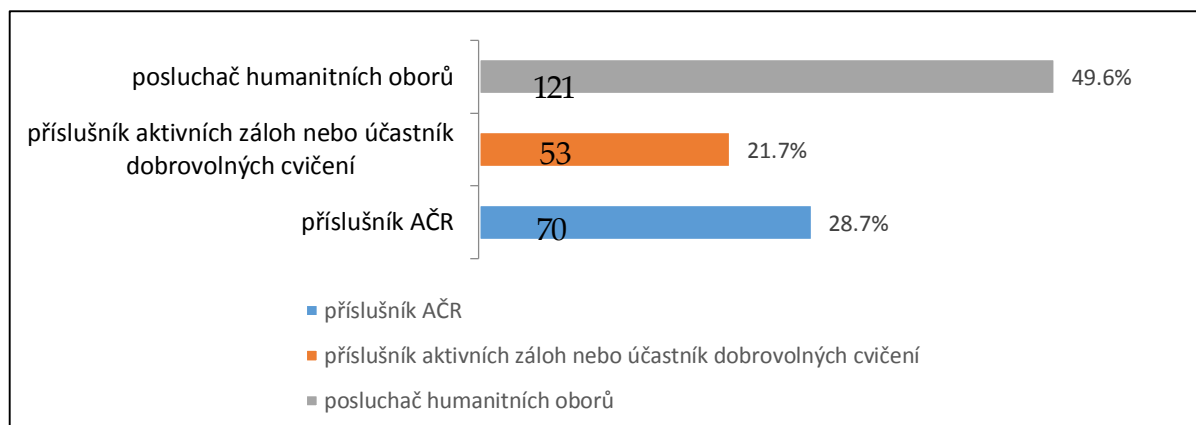
Největším problémem je nedostatečná informovanost potenciálních zájemců o povolání v armádě ze strany AČR, nízká připravenost populace participovat obraně, zdlouhavé neflexibilní a neprůhledné jednání ze strany rekrutačních středisek a nenaplněnost AČR odpovídajícím (kvalifikovaným) personálem.

5.2 Vyhodnocení údajů z dotazníku

V níže uvedených grafech budeme prezentovat výsledky z dotazníkového šetření, které jsme se rozhodli zrealizovat a implementovat do obsahu naší práce. Respondenti byli rozčleněni do třech skupin, dle vztahu k Armádě České republiky a jako protikladnou skupinu jsme vybrali studenty vysokých škol s humanitním zaměřením. Získaná data jsme vyhodnotili a prezentovali po jednotlivých otázkách.

Jednotlivé otázky jsou chronologicky řazené, tak jak byly seřazeny v dotazníku během sběru dat. Pro každou konkrétní otázkou je zpracována tabulka s vyhodnocenými odpověďmi. V grafech uvádíme možnosti jednotlivých předdefinovaných odpovědí, počet zodpovězených responzí, počet odpovědí z jednotlivých skupin respondentů a grafické znázornění jednotlivých možných odpovědí. Výsledky byly vyjádřeny v grafech s pomocí procentuálního vyjádření ze všech odpovědí respondentů ve skládaných pruhových grafech.

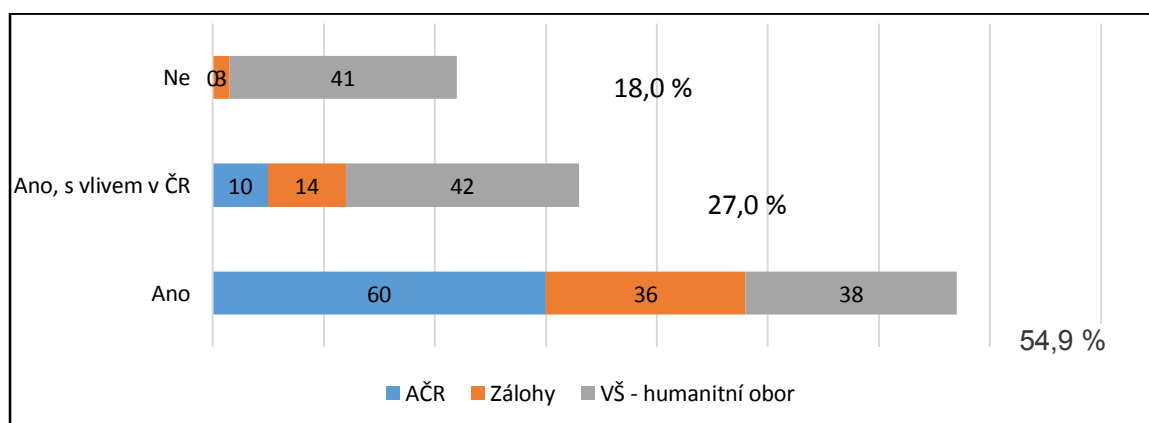
Otázka 1 – „Patřím do skupiny respondentů:“

Obr. 1 – Příslušnost respondentů k vybrané skupině

Graf č. 1 znázorňuje příslušnost respondenta k vybrané skupině. Z grafu je patrné, že nejvíce respondentů náleželo k posluchačům humanitních oborů, ale ve výsledném počtu toto zastoupení neodpovídá více než 50 %, což je pro nás vhodné, jelikož opačný výsledek by měl za následek zkreslení údajů a celkového vyhodnocení.

Otázka 2: Změnila se v průběhu doby bezpečnostní situace v Evropě?

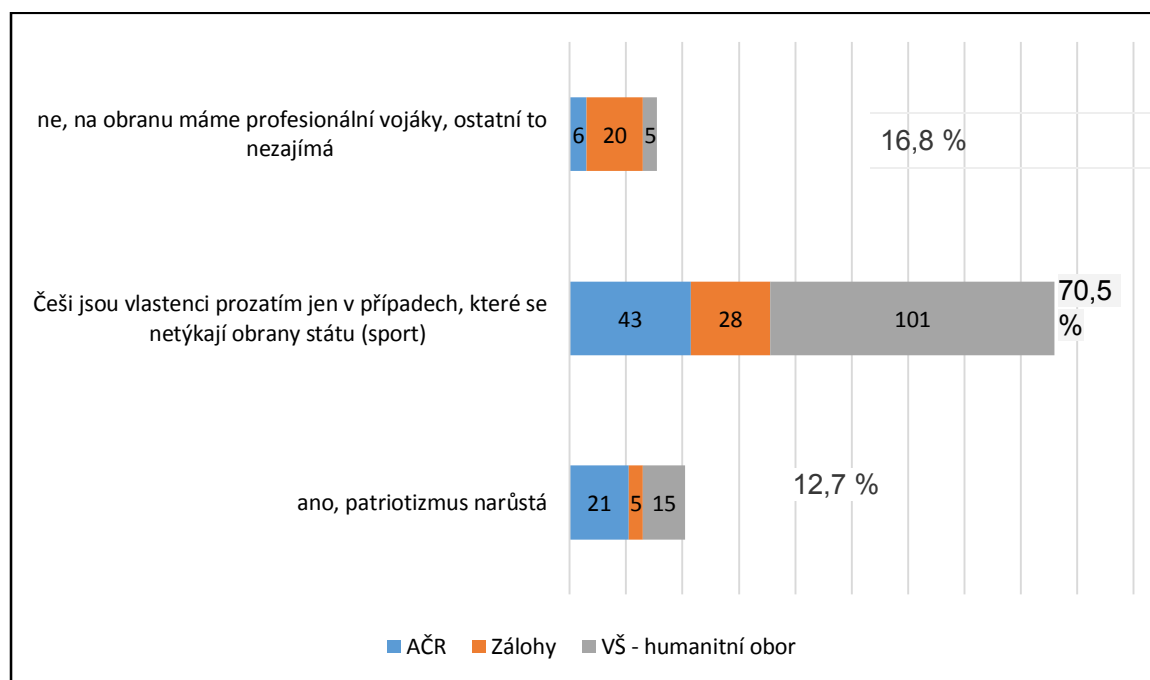

Obr. 2 – Pocit změny z bezpečnostní situace v Evropě

Naprůměrné zastoupení respondentů, tedy 54.9 % si myslí, že došlo ke změně bezpečnostní situace v Evropě v průběhu doby. Samozřejmě z tohoto počtu je nejvíce příslušníků AČR (60), následný podíl u odpovědi „ANO“ je téměř vyrovnaný mezi příslušníky záloh a studenty humanitních oborů. 18% respondentů, s převahou hlasů studentů humanitních oborů jsou přesvědčeni, že k žádné změně nedošlo.

Střední hodnota, 27 % náleží odpovědi: „Došlo ke změně, s vlivem v ČR“. Opět největší podíl na odpovědích (42) mají studenti humanitních oborů.

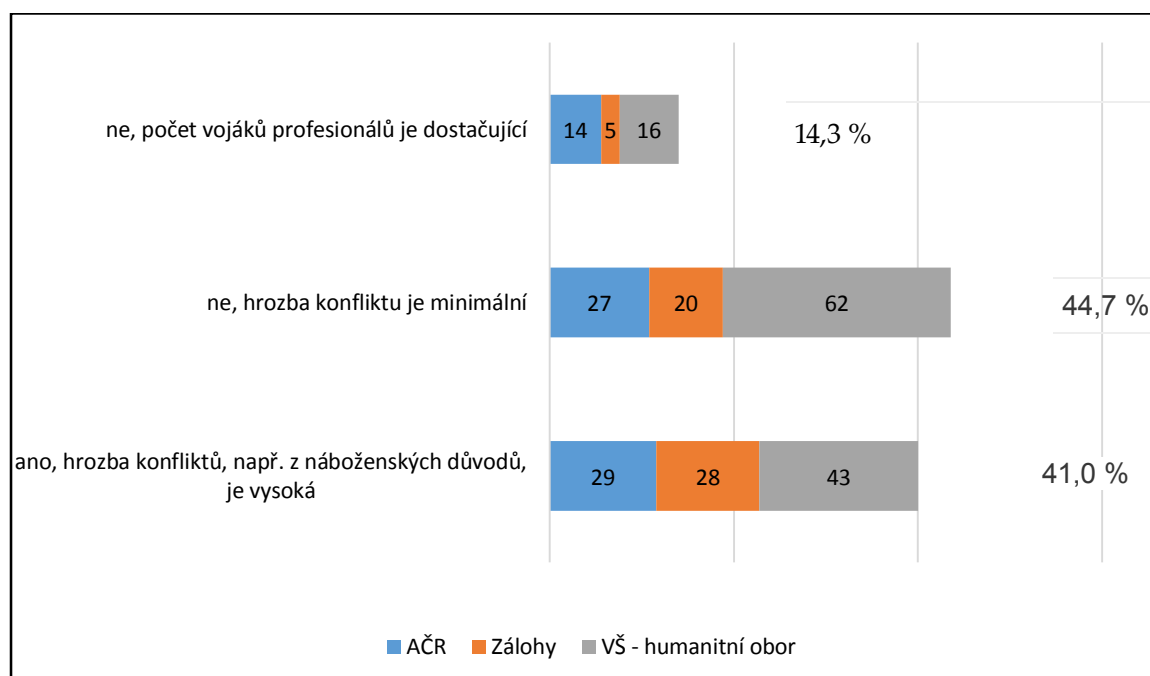
Otázka 3 – „Jsou Češi odhodláni bránit územní celistvost a demokratické zájmy státu?“

Obr. 3 – Odhodlání Čechů bránit územní celistvost a demokrat. zájmy státu

V nejvyšším výsledném podílu 70,5 %, jsou nejvýrazněji zasoupeni studenti humanitních oborů (101). Ve zbylých odpovědích je procentuální rozvržení odpovědí téměř shodné. A to v odpovědi: „Ne, na obranu máme profesionální vojáky, ostatní to nezajímá“, 16,8 %. S poslední odpovědi: „Ano, patriotizmus narůstá“ se shoduje 12,7 % respondentů.

Otázka 4- „Myslíte si, že vzhledem ke zvýšené migraci občanů mimoevropských zemí směrem do Evropy, by bylo zapotřebí navýšit počty vojáků AČR a Aktivních záloh?“

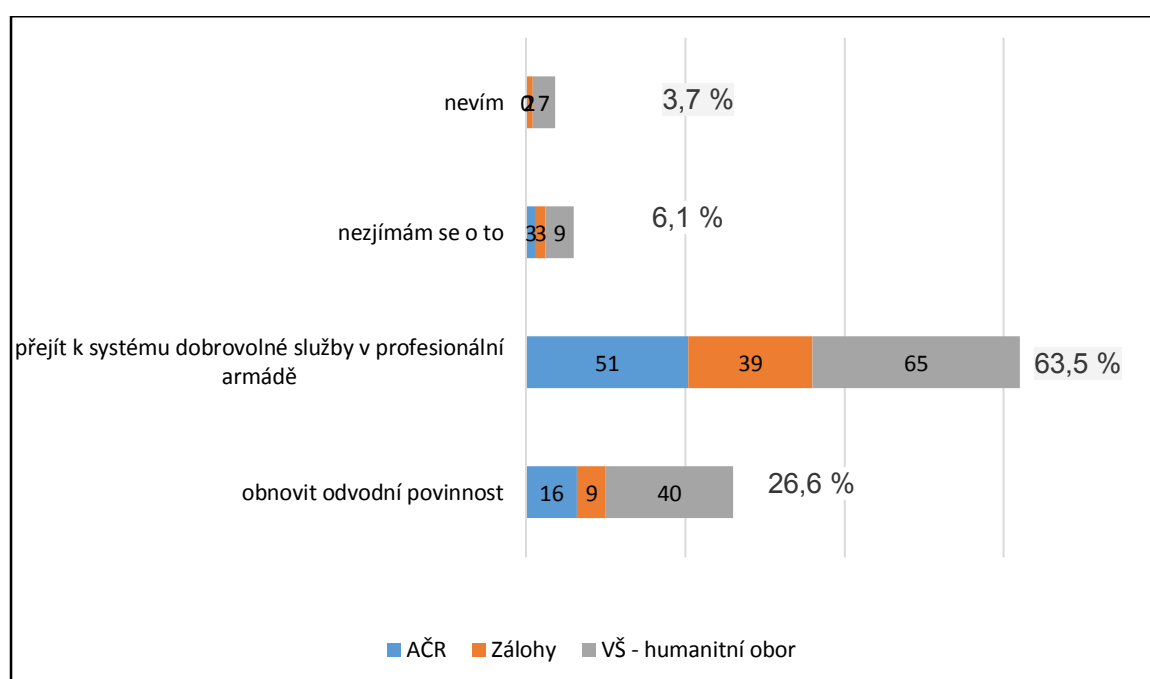

Obr. 4 – Potřeba navýšení počtu vojáků AČR a příslušníků aktivních záloh

Obr. 4 hodnotí navýšení počtu vojáků AČR a příslušníků aktivních záloh AČR vzhledem ke zvýšené migraci mimoevropských občanů směrem do Evropy. Výsledek je téměř vyrovnaný pro odpověď: „Ano“, tj. 41 % a odpověď: „Ne, hrozba konfliktu je minimální“, kdy takto odpovědělo 44,7 % respondentů, z toho byli

nejvíce zastoupeni studenti humanitních oborů (62.). Počet respondentů, kteří si myslí, že počet profesionálních vojáků je dostačující odpovídá 14,3 %.

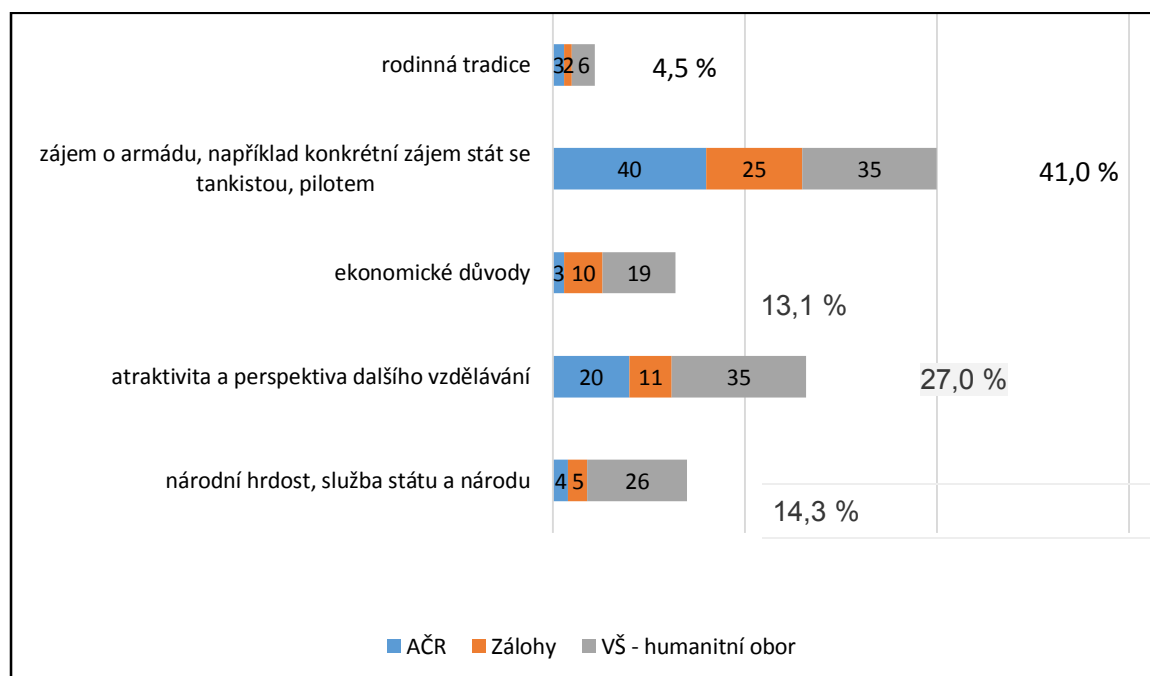
Otázka 5: Domníváte se, že by odvodní povinnost měla být obnovena nebo by armáda měla být složena z dobrovolníků, kteří by sloužili v profesionální armádě?

Obr 5 – Obnovení odvodní povinnosti nebo profesionální armáda

63,5% respondentů odpovědělo, že by odvodní povinnost neměla být obnovena, v profesionální armádě by měli sloužit jen občané na základě dobrovolné služby. Z tohoto počtu respondentů bylo 51 příslušníků AČR a 65 z řad posluchačů humanitních oborů. Pro obnovení odvodní povinnosti se vyslovilo 26,6 % tazatelů

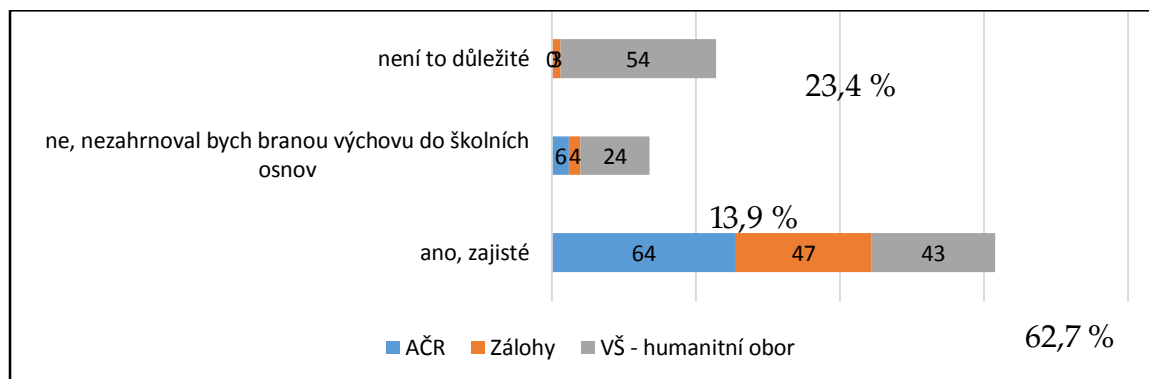
Otázka 6- „Jaké jsou dle Vás důvody pro vstup do profesionální armády?“

Obr. 6 – Důvody pro vstup do profesionální armády

Obrázek 6 znázorňuje důvody vstupu občanů do armády České republiky, 41 % respondentů se ztotožňuje s odpovědí, která uvádí konkrétní zájem o určitý druh činnosti v armádě. Rozložení podle jednotlivých skupin respondentů je u této odpovědi téměř vyrovnaný. Druhé nejvyšší procentuální zastoupení má odpověď: „Atraktivita a perspektiva dalšího vzdělávání“, a to 27 %, s nejvyšším počtem 35 respondentů, zástupců vysokoškoláků.

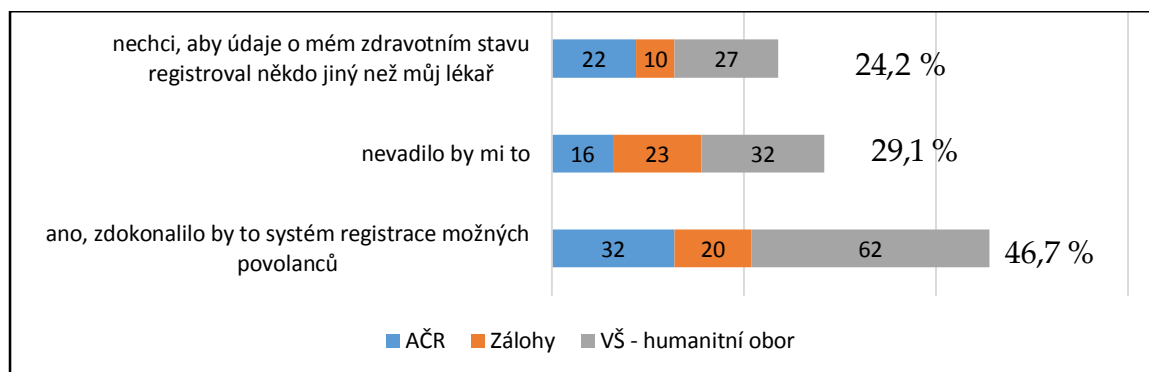
Otázka 7 - „Má vliv navrácení branné výchovy do škol na lepší povědomí o armádě, vyššího zájmu o ni a pocitu většího bezpečí obyvatel při mimořádných událostech?“

Obr. 7 – Navrácení branné výchovy do škol

Navrácení branné výchovy do škol a tím zvýšení lepšího povědomí o AČR zvolilo 62,7 % respondentů, s nejvyšším zastoupením respondentů příslušníků AČR (64). Ostatní odpovědi jsou s nízkým procentuálním zastoupením zanedbatelné.

Otázka 8.- „Měly by být výsledky preventivní prohlídky po 18. roku věku (nyní jsou v 17. a 19. letech) automaticky zasílány k registraci v armádě (včetně údajů o trvalém bydlišti)?“

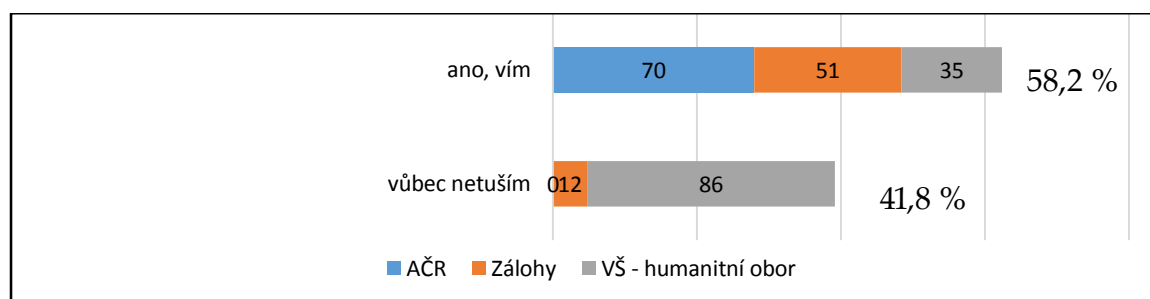

Obr. 8 – Zasílání výsledků prev. lékařské prohlídky k registraci v armádě

Celkem 46,7 % dotázaných vidí zdokonalení systému registrace povolanců pokud by výsledky po preventivní prohlídce u lékaře v 18 letech byly zaslány do registru AČR. Nejvyšší podíl na této odpovědi (62), tvoří posluchači humanitních oborů. Zbylé dvě odpovědi jsou téměř vyrovnané.

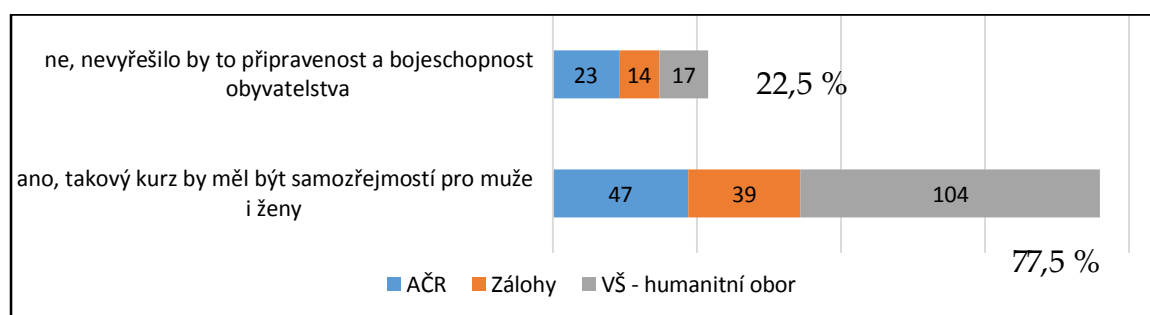
Otázka 9 - „V případě, že by bylo nutné se zaevidovat do seznamů AČR, věděli byste, kde takové místo hledat?“

Obr. 9 – Evidenční místo AČR

Převažující část respondentů, 58,2 %, vůbec netuší, kde by se měli nechat zaregistrovat do seznamů případných povolanců AČR.

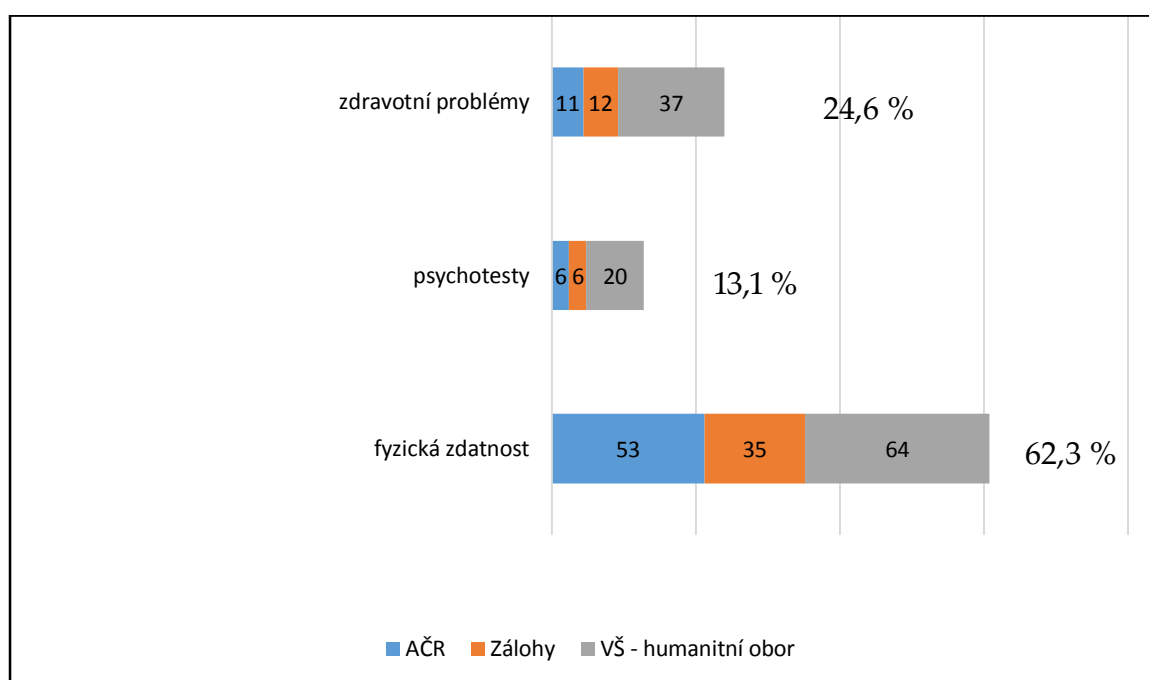
Otázka 10 – „Máte zájem o absolvování vojenského kurzu, pokud by výcvik byl v blízkosti bydliště a jen několik hodin denně (max. 12 h)?“

Obr. 10 – Absolvování vojenského kurzu v místě bydliště

Velice přívětivě hodnotí otázku 10, absolvování vojenského kurzu v místě bydliště, 77 %. dotázaných. Nejvíce odpovědí je z řad posluchačů humanitních oborů.

Otázka č. 11: Co je největší překážkou pro vstup do Armády?

Obr. 11 – Překážky pro vstup do AČR

62,3% respondentů spatřují jako největší překážku vstupu do armády nedostatečnou fyzickou zdatnost zájemců. Zdravotní testy a psychotesty dle odpovědí nejsou takovou zátěží, u těchto odpovědí bylo jen malé procento z počtu respondentů.

5.3 Výsledky hypotéz

HYPOTÉZA 1: *Předpokládáme, že lidé mohou řešit svoje existenční důvody vstupem do služebního poměru AČR, což by se prokázalo, kdyby u této odpovědi bylo největší procentuální zastoupení respondentů, kteří by byli spjati s armádou.*

S touto hypotézou souvisela otázka číslo 6, která mapovala možné důvody pro vstup do služebního poměru AČR. Jedna z odpovědí zněla: „ekonomické důvody“. Pokud by bylo finanční ohodnocení v AČR zajímavé, předpokládali jsme, že tato odpověď by byla zastoupena největším počtem respondentů, hlavně pak z řad AČR. Vzhledem k tomu, že odpověď byla v počtu hodnotitelů až čtvrtá z pěti možných, s 13,1 % z celkového počtu a pouze 3 respondenty z řad AČR a 10 ze záloh, vyplývá, že finanční ohodnocení v AČR není příliš zajímavé

Hypotéza se nepotvrdila.

HYPOTÉZA 2: *Předpokládáme, že více než polovina respondentů by se ráda zúčastnila vojenského výcviku v místě svého bydliště nebo v jeho dostupné vzdálenosti a současně tato skupina bude mít podobné složení jako skupina respondentů, kteří si myslí, že jsou Češi odhodláni bránit celistvost a demokratické zájmy státu.*

S druhou hypotézou souvisela otázka 10 a 2. Zájem o absolvování vojenského kurzu v místě bydliště mělo 77,5 % dotázaných, z toho 86 respondentů s vazbou na AČR a 104 vysokoškoláků, což splňuje daný předpoklad, navíc poměr mezi respondenty byl téměř shodný. Druhá část hypotézy předpokládá u této skupiny odpovědi podobné složení jako u odpovědi v otázce 3: „ano, patriotismus narůstá“. Tato skupina je výrazně menší nedosahuje četnosti respondentů v první části hypotézy.

Hypotéza se potvrdila jen zčásti.

HYPOTÉZA 3: *Předpokládáme, že osoby, které hodnotí mezinárodní situaci jako zhoršenou a mají obavy z migrace, budou podporovat vytváření záloh a evidence obyvatel, tudíž budou i znát místa, kde by bylo možné zaevidovat se do seznamů AČR.*

K této hypotéze se vázala otázka 2 a 9. Složení skupin respondentů u obou odpovědí je téměř shodné, což je i logický předpoklad, kdy vycházíme z okolností, že lidé, kteří se cítí ohroženi, shromažďují informace, které by jim popřípadě mohly pomoci.

Hypotéza se potvrdila.

HYPOTÉZA 4: *Předpokládáme, že více než polovina respondentů, kteří jsou přesvědčeni, že největší překážkou pro vstup do armády ČR je fyzická zdatnost, bude preferovat navrácení učiva branné výchovy (formou výcviku) do škol.*

Odpověď „fyzická zdatnost“ jako největší překážka pro vstup do armády ČR zvolilo 62,3 % respondentů, přitom největší problém v tom spatřují hlavně příslušníci AČR a záloh. Otázka 7 se týká navrácení branné výchovy do škol a skupina, která odpověděla, že by se měla navrátit je téměř shodná, 62,7 % z celkového počtu respondentů, se skupinou z první části hypotézy.

Hypotéza se potvrdila.

6 DISKUSE

Diplomová práce utváří náhled na tvorbu a evidenci záloh v armádě, která souvisí s brannou povinností občanů. Pohled do historie na území, kde leží Česká republika, je velice zajímavý, ať již z hlediska politického nebo sociálního. Práce zahrnuje historické souvislosti evidence obyvatel spojené s brannou povinností a jejím vývojem směrem k profesionalizaci armády. Machiavelli se ve svém díle Vladař staví značně odmítavě vůči příslušnému spoléhání na nájemné žoldnéře: *„Armáda, s níž kníže brání svůj stát, může být buď vlastní, nebo najatá, pomocná anebo smíšená. Pomocná a smíšená vojska jsou nevhodná, protože jsou nespolehlivá. Kdo opírá svůj stát o zbraně žoldnérů, nikdy nebude pevný v sedle. Takové vojsko není svorné, je nedisciplinované, nespolehlivé, ale tváří v tvář nepříteli vezme při první příležitosti do zaječích. V mírových dobách vysávají zemi žoldáci, v době války ji zas pustoší nepřítel“* [55, str. 46]. Je zřejmé, že ve zkoumaném období prošel na našem území vývoj různými společenskými systémy a vystřídal se mnohé státní útvary.

Pokusů o soupisy obyvatelstva bylo mnoho, většinou souvisely s doplňováním armády. Jeden z prvních se realizoval na základě reskriptu Marie Terezie v roce 1754 [7, str. 258]. Další soupisy obyvatelstva (po zjištění velkých nepřesností v předešlých soupisech a díky zlepšující se organizaci státních orgánů) vycházely z porovnání záznamů v populačních knihách panství [56, str. 150]. Evidence populace byla pravidelně kontrolována a v případě, že byly zjištěny nesrovnalosti, které nebyly nahlášeny, byl dotyčný provinilec sankcionován

V současné době je správcem vojenské evidence Ministerstvo obrany. A zde vidím hlavní důvod pro úpravu, respektive doplnění nového branného zákona č. 42/2016 Sb. branný zákon. Paragraf 32 uvádí, že voják v aktivní záloze je povinen

příslušnému krajskému velitelství neprodleně hlásit změny osobních údajů, závažné úrazy a vážná onemocnění, které mohou mít vliv na výkon branné povinnosti. A to buď osobně, nebo písemnou formou. Tato povinnost je uložena pouze v případě stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu [51]. Z této skutečnosti vyplývá, že není v zákoně uvedena sankce (například finanční postih) za nenahlášení změn, takže se registr stává nevyhovujícím kvůli zastaralým údajům. V případě již zmíněných krizových stavů, je dle mého názoru, již pozdě na hlášení změn. Ve státní správě chybí provázanost základních registrů.

Jednou z hrozeb, uvedených ve SWOT analýze, pro navyšování počtu záloh jsem uvedla ovlivňování názorů na AČR staršími generacemi. Nekola a Frič můj výrok svojí studií z roku 2007 potvrzují: *„Sociální výzkum po okamžiku ukončení výkonu povinné vojenské služby ukázal, že se v roce 2007 prohloubila společenská izolovanost armády“* [57].

Oproti tomu se vyjadřuje Kříž ve své knize: *„armáda byla postupně vzata českou společností na milost, a stala se důvěryhodnou v očích české veřejnosti,“*, i když uznává, že skutečná podpora armády je spíše podmíněná a trvá přesně tak dlouho, dokud občan nemusí ve prospěch armády něco obětovat [58, str. 130, 104].

Vzhledem k dlouhodobému podfinancování, nedokončených transformačních aktů, překotným procesem profesionalizace armády, či nedostatečné flexibilitě v oblasti personálního marketingu je v armádě České republiky značný podstav. Stát by měl více dbát na otázku ne/dostatku finančních prostředků pro udržitelnost vojenských schopností ozbrojených sil a pro modernizaci vojenské výzbroje a výstroje [59].

Přechod na plně profesionální ozbrojené síly znamenal zásah do stávajících zdrojových limitů resortu obrany, v němž celkový počet zaměstnanců zaznamenal klesající tendenci. Pernica vidí možnosti zaměstnání v armádě jako vhodné, ale nezastává názor, kdy by měla být armáda zcela závislá na trhu práce. „Zpětně viděno, obezřetnost a kritický přístup k projektu přechodu armády doplňované na základě donucení na armádu naprosto závislou na trhu práce a vlastních schopnostech dokázat, že je skutečně atraktivním zaměstnavatelem, byl přímo na místě. Mnohým z dnešních problémů bylo možné se vyhnout, kdybychom se skutečně poučili ze zkušeností s profesionální armádou od států střední velikosti, jako Belgie a Nizozemsko“ [17, str. 32].

Největší rezervy rekručních zdrojů spočívají v oblasti osobnostních předpokladů a zájmu, na to nestačí jednorázové informační kampaně, ale jde o prosazení dlouhodobých projektů, které by vhodně představovali a tím posilovali pozici armády v české společnosti. Další rezervou pro zvětšení rekručního zdroje jsou ženy. Česká armáda v rámci kolektivních závazků v mezinárodních společnostech vyniká v oblastech zdravotnictví a chemické specializace, kde se ženy uplatňují jako rovnoprávní partneři.

Podle materiálu *Transformace resortu Ministerstva obrany České republiky z roku 2007* mělo být na konci roku 2010 dosaženo celkového počtu 26 200 vojáků v působnosti MO ČR, ve skutečnosti bylo k 1. lednu 2011 ve stavu 21 309 vojáků. Jak uvádí *Bílá kniha o obraně*, jedním z důvodů proč nebylo dosaženo stanoveného počtu, je nedostačující rozpočet [60, str. 147] a nevhodná mediální kampaň, která v roce 2004 výrazně ovlivnila poslední povinné odvodní řízení.

Celkový plán přijatých a plánovaných osob, včetně důvodů pro nepřijetí za období od roku 2012 znázorňuje následující tabulka Agentury personalistiky AČR.

Tab. 4 – Výběry uchazečů AČR

	plánovaný	skutečný počet uchazečů	zdravotní stav a psychická způsobilost	fyzická zdatnost	splnil	nesplnil	přijat	nepřijat	přijato %	splnilo %	nesplnil zdravotní stav a psychickou způsobilost	%	nesplnil fyzickou zdatnost	%	celkem nesplnil	%
2012	1778	1432	840	707	707	725	634	73	44.3%	49.4%	592	41.3%	133	9.3%	725	50.6%
2013	502	418	213	180	180	238	135	45	32.3%	43.1%	205	49.0%	33	7.9%	238	56.9%
2014	1572	1283	800	722	722	561	711	11	55.4%	56.3%	483	37.6%	78	6.1%	561	43.7%
2015	3859	2753	2753	2267	2267	486	2136	131	77.6%	82.3%	1278	34.0%	486	17.7%	1764	51.7%
2016	4816	3623	2200	1865	1609	2014	1495	114	41.3%	44.4%	1423	39.3%	256	13.7%	1679	53.0%
Celkem	12 527	9 509	6 806	5 741	5 485	4 024	5 111	374	53.7%	57.7%	3 981	40.3%	986	10.9%	4967	51.2%

[61]

Z tabulky vyplývá několik skutečností, které potvrzují moje závěry. Skutečný počet přijatých neodpovídá plánovaným počtům uchazečů, je výrazně nižší, a to dlouhodobě. Naopak tabulka vyvrací závěry u otázky 11, největší překážka pro vstup do armády (i když psychická a zdravotní způsobilost je sloučena), že největším problémem je fyzická zdatnost.

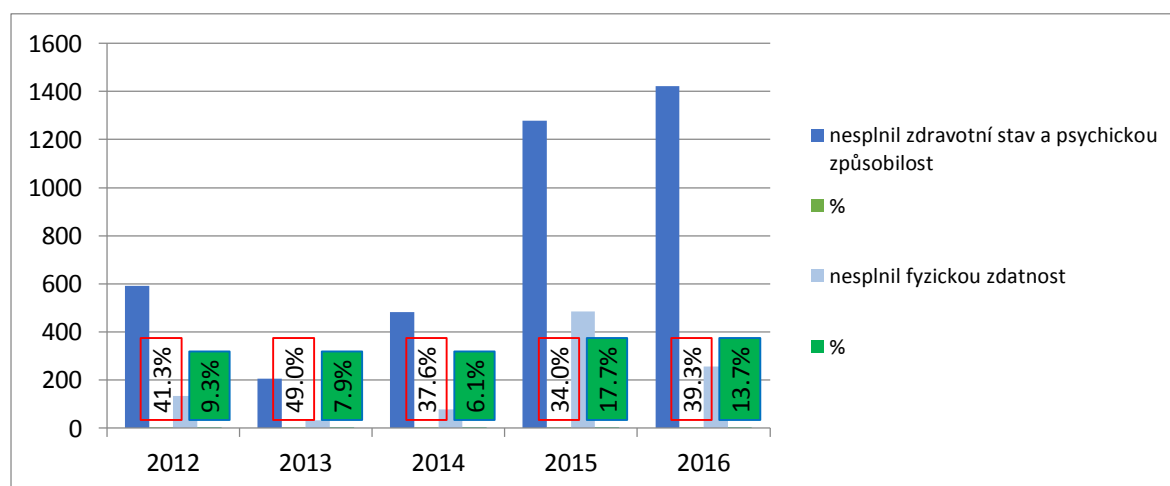
O povolání v armádě není prozatím zájem, také v důsledku malé informovanosti občanů ohledně tohoto povolání, na což se také podepsalo zrušení branné výchovy na školách. Vyrostla nám generace bez vztahu k armádě, navíc se zkreslenými představami o ní, ovlivněnými počítačovými hrami medializací nevalné úrovně. Dalším velkým problémem nenaplněnosti personálních míst jsou snížené fyzické schopnosti zájemců. V dotazníkovém šetření jsem došla k závěru, že fyzická zdatnost je jedním z největších problémů zařazení uchazečů do řad armády. Zanedbávání všestranného rozvoje člověka, na rozdíl od, v antice vyzdvihované kalokagathii, mělo a má špatné následky jak na člověka jako takového tak i na celou širokou společnost, které jsme součástí [62, str. 9]. Vzhledem k fyzické nečinnosti dnešních mladých lidí je dost nepochopitelné, pokud si vyberou jako cíl

sloužit v armádě, že si nezlepšují svoji tělesnou kondici již před přijímacími testy. K podobným výsledkům došel v dotazníkovém šetření i J. Blaško ve své diplomové práci, která se zabývá nároky na tělesnou připravenost u AČR, vyplynulo, že po přijetí dotyčného k armádě ještě vzrůstají nároky na tělesnou aktivitu, tudíž člověk, který se dlouhodobě nevěnuje fyzickým aktivitám, nemá šanci pro zařazení do AČR [63].

„Nic neničí lidské tělo tak, jako trvalá nečinnost.“ (Aristoteles)
Pro příslušníky moderních armád je nedílnou součástí i zdravý životní styl. Je to jistá samozřejmost profesionálního přístupu k plnění úkolů. Vojáci těchto armád pochopili smysluplnost správného životního stylu jako jednu z podmínek své vlastní existence. Taktéž ho všichni berou jako jeden z primárních předpokladů pro možnost plnohodnotně vykonávat vlastní profesi. Vlastní intenzivní silou přispívají k udržení si tělesné zdatnosti. Pečují o své zdraví a psychickou výkonnost) [64, str. 3].

Pro přesné hodnocení fyzické, zdravotní a psychické zdatnosti při vstupu zájemců do AČR jsem zařadila graf, zobrazující rozpor v mých výsledcích v dotazníkovém šetření a výsledcích střediska náboru AČR.

[61]

Vojenské odvody byly spojené s koncem studia, vyučení a maturanti tvořili naprostou většinu vojáků základní služby. Od doby, kdy je armáda zcela profesionální, tento fenomén zanikl. Výhodu mají například ozbrojené síly USA, kde funguje koncept ROTC (Reserve Officer Training Corps) umožňující armádě zřizovat u škol svoje výcviková střediska a nabízet mladým lidem možnost stát se součástí amerických vojenských záloh. Vedle toho se pro absolventy tohoto programu po absolvování školy nabízí možnost okamžité kariéry v armádě. Tento výcvik je vítaný i budoucími civilními zaměstnavateli, jelikož upevňuje dovednosti leadra [65].

Otázku navrácení branné výchovy do škol, kterou jsem řešila v dotazníku (otázka 7, pro zavedení 62,7 % respondentů), a zařadila jsem ji mezi příležitosti SWOT analýzy bych nejprve upřesnila. Branná výchova se přestala vyučovat po roce 1989. Od roku 2004 se pomalu navrácí, ovšem jen v teorii, praktická cvičení a nácviky stále chybí. Stále chybí metodický materiál pro učitele a vzdělávání učitelů v této oblasti. Obecně bych řekla, že celková výuka ochrany člověka za mimořádných událostí a krizových situací je minimální. Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020, uvádí: „*Současná společnost je vystavena celé řadě rozličných hrozeb, které mohou být přírodního, nebo antropogenního původu. Aby jedinec dokázal těmto negativním vlivům lépe čelit, je naprosto nezbytné vytvořit funkční systém výchovy a vzdělávání, který bude prostupovat nejen všemi úrovněmi veřejné správy se zapojením soukromého sektoru ale i samotného obyvatelstva*“ [66, str. 44, 45].

Tesařová ve své diplomové práci popisuje brannou výchovu jako nástroj, který dříve sloužil k ovlivnění postojů a názorů obyvatel, s čímž se neztotožňuji, ale možná je moje vnímání ovlivněno učitelkou, která vyučovala předmět na základní škole, kam jsem chodila. Ale k současné výuce se Tesařová staví kladně

a rozebírá právě vliv postoje učitele na celkový dopad učiva dané tematiky na žáky [67].

Bartoš ve své závěrečné práci řeší problém hlouběji a stanovuje úkoly pro resort ministerstva obrany, které jsou velice zajímavé a určitě splnitelné: „MO ČR zde musí aktivně a promyšleně sehrávat svoji roli zejména ve stanovení potřebné obsahové náplně, dále v odborné připravenosti pedagogů a také se přímým podílem složek AČR účastnit na výuce vybraných témat formou přednášek, instruktáží a ukázek spojených s návštěvou vojenských útvarů a zařízení“ [68].

V této oblasti, je mnoho ke zlepšení, a proto jeden z cílů pro vytváření personálního naplnění armády české republiky navrhuji vyškolení speciálních týmů pracovníků, kteří by se zaměřovali:

- seznamování učitelů na základních a středních školách s přípravou výuky týkající se civilní ochrany, přípravou k sebeobraně a vzájemné pomoci v krizových situacích vojenského a nevojenského charakteru, zdravotnické přípravy, výchova k vlastenectví a vypěstování povědomí nutnosti nejen stát budovat, ale i chránit a bránit;
- pořádání besed se zaměstnanci rezortu obrany, válečnými veterány. Možné a vhodné by bylo spojení těchto akcí s návštěvou památných míst, vojenských útvarů;
- pořádání branných dnů, kdy by žáci plnili různé úkoly ve spojení se soutěžemi, popř. možnostmi vyzkoušení vojenské techniky a chemické ochrany.

V dotazníkovém šetření (otázka 6) byla odpověď „ekonomické důvody“ pro vstup do profesionální armády vybrána pouze 13,1 % respondenty. Navíc z řad profesionálních vojáků, tak odpověděli jen tři dotázaní. Tento problém jsem řešila i v hypotéze číslo 1, kde jsem předpokládala, že pokud je finanční ohodnocení

zajímavé, tedy nadprůměrné (jak slibují náborové prospekty) bude takto odpovídat nejvíce příslušníků AČR. Získané výsledky tomu nenasvědčují. Základním cílem je přilákat vhodné uchazeče, ve správném počtu, s přiměřenými náklady a v žádoucím termínu. Ekonomické teorie v procesu rekrutace vojenských profesionálů řeší v jedné z kapitol knihy Vojenský profesionál, Monika Davidová: „*důležitým předpokladem úspěchu při získávání kvalitního personálu na trhu práce je také konkurenceschopnost nabídky armádních produktů na trhu práce, kterou se ozbrojené síly snaží konkurovat na trhu práce*“. Svoje tvrzení, které potvrzuje i moje chápání této problematiky, dokládá Davidová křivkou nabídky pracovní síly pro obsazení systematizovaných míst [69, str. 85].

Za problémy v doplňování ozbrojených sil nestojí jenom vývoj na trhu práce, ale také volba nepříliš vhodného konceptu samotného náboru. V úvodní fázi profesionalizace byla zrušena podstatná část správních orgánů, která odpovídala za výkon správní agendy branné povinnosti, územní vojenské správy. Důsledkem je vzdálení kontaktních míst potenciálním zájemcům o profesionální vojenskou službu. Pro každý kraj je jedno rekrutační středisko. Praha a středočeský kraj mají jedno společné. Navíc spatřuji dle osobní návštěvy rekrutačního střediska v Praze 6 - Bubenči a korespondencí s jinými krajskými vojenskými správami několik problematických míst. K tomu uvádím: krátká otevírací doba a jen v některých dnech, i když na webových stránkách, je pracovní doba pondělí až pátek. Nefungující emailové adresy u některých rekrutačních středisek v republice. Při komunikaci s pracovníkem neochota vysvětlovat a objasňovat průběh náboru (mám si to najít na webových stránkách).

V mojí práci je poukázáno na slabá místa při řešení problematiky tvorby i evidenci záloh AČR a je vhodné konstatovat, že armáda stále prochází obdobím

velkých změn a její konečná podoba, zahrnující i personální otázku, je jen na svém začátku.

7 ZÁVĚR

Pro plnění požadovaných schopností ozbrojených sil a jejich organizaci je nutné vzdělávání, výchova a nábor kvalitních vojáků a civilního personálu, tvorba záloh pro případ doplnění armády a péče o ně. Proto je důležité, aby ministerstvo obrany mělo konkurenceschopné místo na trhu práce mimo jiné i zvýšením atraktivity vojenského povolání. Mezi prioritami by měla být možnost osobnostního a profesního rozvoje, jejímž základem je umožnění dosažení vyššího vzdělání, výcviku a vyšší odborné kvalifikace pro potřeby nasazení v operacích., Tedy získání a udržení si pracovní síly.

Všechno, ale začíná na startovní čáře a tím je dostatečné povědomí o armádě, jejím fungování a schopnosti rychle a vhodně reagovat na změny ve společnosti. Prezentování armády bylo několik let tabu, nyní s narůstajícími problémy s nedostatkem personálu armáda na sebe upozorňuje mnohými akcemi, na kterých se snaží veřejnosti představovat různá pracovní zařazení.

Abych se však vyjádřila na závěr k problematice tvorby a evidence záloh. I po přijetí nového branného zákona, stále chybí systém, který by automaticky na základě komunikace správní agendy sám vyhodnocoval a opravoval v registrech například adresu trvalého bydliště, významné změny v zdravotním stavu nebo další získané vzdělání. Ve státní správě chybí kompletní provázanost základních registrů, z kterých by automaticky byly přiřazovány požadované údaje agendám pro, které jsou důležité a podstatné a z nichž mohou čerpat informace.

8 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AČR - Armáda České republiky

AZ – aktivní záloha

DOV – Doplnovací okresní velitelství

KVV - Krajské vojenské velitelství

MO - Ministerstvo obrany

MNO – Ministerstvo národní obrany

NATO – Severoatlantická aliance (North Atlantic Treaty Organization)

OS – ozbrojené síly

9 SEZNAM LITERATURY

1. KLUČINA, Petr, MARSINA, Richard, ROMANÁK. *Vojenské dějiny Československa*. Praha : Naše vojsko, 1985.
2. KOLDINSKÁ, Marie a Ivan ŠEDIVÝ. *Válka a armáda v českých dějinách: sociohistorické črty* . Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-953-9.
3. BROFT, Miroslav. *Vojenské dějiny Československa. 2. díl*. Praha : Naše vojsko, 1986.
4. ROMANÁK, Andrej. Stále armády a její vliv na sociální postavení poddaného lidu. *Historie a vojenství*. 1983, 2.
5. ROMANÁK, Andrej. *Vojenské aspekty konskripce obyvatelstva nařízené v roce 1781*. Praha : Vnitřní materiál VHÚ, 1980.
6. JENÍK Z BRATŘIC, Jan, POLIŠENSKÝ, Josef. *Z mých pamětí*. Praha : ELK, 1947.
7. SANDER, Rudolf. *Přehled organizace vojska habsburské monarchie V českých zemích.. 2*, Praha : Odbor archivní správy a spisové služby MV, 2008, Sv. 58. ISSN 0036-5246.
8. BĚLINA, Pavel, Jiří KAŠE a Jan Pavel KUČERA. *Velké dějiny zemí Koruny české*. Praha : Paseka, 2001. ISBN 80-7185-384-4.
9. LÁNÍK, Jaroslav. *Vznik stálé armády*. Praha : Vnitřní materiál VHÚ, 2006.
10. LENDEROVÁ, Milena, Tomáš JIRÁNEK a Marie MACKOVÁ. *Z dějin české každodennosti v 19. století*. Praha : Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1683-4.
11. PERNICA, Bohuslav. *Ozbrojené síly, branná povinnost a profesionalizace*. . Brno : Universita obrany, 2005. ISBN 80-7231-016-X.
12. LÁNÍK, Jaroslav. *Branná povinnost*. Praha : Vnitřní materiál VHÚ, 2012.
13. WANDRUSZKA Hrsg, von Adam. *Die Habsburgermonarchie 1848-1918*. Wien : verl. der. Osterr der Wiss, 1989. ISBN 978-37-001-1682-0.
14. BÍLEK, Jiří. *Vojenské dějiny Československa. 3. díl, (1918-1939)*. Praha : Naše vojsko, 1987.
15. BŘACH, Radko, LÁNÍK Jaroslav. *Dva roky bojů a organizační práce*. Praha : Ministerstvo obrany České republiky, 2013.
16. EICHLER, Jan. *Miliční armáda neutrálního Švýcarska.. 1*, Praha : Historický ústav armády ČR, 1990, Sv. 39. ISSN 00182583.
17. PERNICA, Bohuslav. *Profesionalizace ozbrojených sil: trendy, teorie a zkušenosti*. Praha : Avis, 2007. ISBN 978-80-7278-381-6.

18. Zákon č. 193/1920 Sb., Branný zákon republiky Československé.
19. ŠOLC, Jiří. *Miliční systém v programu Čs. strany národně socialistické v letech 1918–1938.* 6, Praha : Historický ústav armády ČR, 1992. ISSN 00182583.
20. *Branná povinnost v Československu (1918-1938).* SANDER, Rudolf. 2, Praha : Odbor archivní správy a spisové služby MV, 2008, Sv. 58.
21. BLÁHA, Silvestr. *Co dal Masaryk armádě a brannosti národa.* Praha : Naše vojsko, 1990.
22. Kolektiv autorů,. *Vojenský profesionál v měnícím se světě 21. století.* Praha : MO ČR, Agentura vojenských informací a služeb, 2007. ISBN 978-80-7278-416-5.
23. Zákon č. 51/1927. Sb., Zákon o délce presenční služby vojenské.
24. Zákon č. 53/1927. Sb. Zákon o ročním kontingentu branců, o náhradní záloze a o některých změnách branného zákona.
25. Zákon č. 66/1932 Sb. Zákon o délce presenční služby a o některých změnách branného zákona.
26. Zákon č. 267/1934.Sb. Zákon o délce presenční služby.
27. Zákon 131/1936.Sb. Zákon o obraně státu.
28. Zákon č. 370/1922.Sb. Zákon jímž se stanoví výhody v plnění brané povinnosti.
29. VLČEK, Bohuslav.*Historie a současnost vojenských správních úřadů.* 3, Praha : MO ČR, 2007, Sv. 16. ISSN 1210-3292.
30. FIALOVÁ, Iudmila et al. *Dějiny obyvatelstva českých zemí.* Praha : Mladá fronta, 1996. ISBN 80-204-0720-0.
31. Zákon č. 92/1949.Sb. Branný zákon.
32. MIČÁNEK, J. ŠÍN, Z., TALČÍK, H. *Obrana státu v právním řádu ČSSR.* Praha : Naše vojsko, 1962.
33. Zákon č. 19/1958.Sb. Zákon, kterým se mění a doplňuje branný zákon č. 92/1949 Sb.
34. KRUPÍČKA, Jiří. *Československá vojenská správa v letech 1945-1948.* Praha : Archivní správy MV ČR, 1994. Sv. 64. ISSN 0036-5246.
35. KLUČINA, Petr, Richard MARSINA a Andrej ROMANÁK. *Vojenské dějiny Československa.* Praha : Naše Vojsko, 1985.
36. BÍLEK, Jiří, Jaroslav LÁNÍK a Jan ŠACH. *Československá armáda v prvním poválečném desetiletí: květen 1945 - květen 1955.* Praha : AVIS, 2006. ISBN 80-7278-377-7.

37. Zákon č. 63/1956 Sb. Zákon, kterým se mění a doplňuje trestní zákon č. 86/1950 Sb.
38. Vyhláška č. 1/1957 Sb. Vyhláška ministra spravedlnosti č. 1/1957 Sb.
39. Zákon č. 40/1961 Sb. O obraně Československé socialistické republiky.
40. RAŠEK, Antonín a GAVLAS, Pavol. Rozdělení armády: Zkušenost Československa. *Vojenské rozhledy*. Praha : MO ČR, 2013. 2. ISSN 1210-3292.
41. Zákon č. 72/1990 Sb. Zákon, kterým se mění a doplňuje branný zákon.
42. TŮMA, Miroslav, Josef JANOŠEC a Josef PROCHÁZKA. *Obranná politika Československé a České republiky (1989–2009)*. Praha : MO ČR, 2009. ISBN 978-80-7278-522-3.
43. Zákon č. 164/1992 Sb. Zákon, kterým se mění a doplňuje branný zákon č. 92/1949 Sb.
44. PURKRÁBEK, M. Bez občanského základu není vojenského profesionalismu. *A-revue*. 44, 1991, 4.
45. Zákon č. 218/1999 Sb. Zákon o rozsahu branné povinnosti a o vojenských správních úřadech (branný zákon).
46. Zákon č. 585/2004 Sb. Zákon o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon).
47. JANOUSH, Václav. Poslední voják odešel, povinná vojna končí. *Mladá fronta*. 15, 2004.
48. PERNICA, Bohuslav. *Využití vnějších zdrojů v podmínkách Armády České republiky*. Brno : Universita obrany, 2006. ISBN 80-7231-143-3.
49. VLČEK, Bohuslav. *Aktivní zálohy ozbrojených sil České republiky*. Praha : AVIS, 2007. ISSN 1210-3292.
50. NĚMEC, I., ŽILÍNEK, M. a LUŽNÝ, J. *Přechod státu z mírového na válečný stav*. Praha : AVIS, 2007. ISSN 1210-3292.
51. Zákon č. 47/2016 Sb. Zákon o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon).
52. Zákon č. 45/2016 Sb.. o službě vojáků v záloze.
53. MOUDRÝ, Marek. *Marketing: základy marketingu*. Kralice na Hané : Computer media, 2008. ISBN 978-80-7402-000-1.
54. DĚDKOVÁ, J., HONZÁKOVÁ, I. *základy marketingu*. Liberec : Technická universita v Liberci, 2001. ISBN 80-7083-433-1.
55. MACHIAVELLI, Niccolò. *Vladař*. Praha : Argo, 2012. ISBN 978-80-257-0736-4.
56. Komise pro historickou demografii, Československá akademie věd. *Démographie historique, svazky 30–32*. Praha : Sociologický ústav AV ČR, 2006.

57. FRÍČ, P., NEKOLA, M. *Bezpečnostní elity na vedlejší koleji: kontakty, důvěra, vliv a závislost*. Praha : Fakulta sociálních věd. CESES, 2010.
58. KŘÍŽ, Zdeněk. *Civilní řízení a demokratická kontrola armády v České republice: peripetie transformace vojensko-civilních vztahů po roce 1989*. Brno : Masarykova universita.Mezinárodní politologický ústav, 2004. ISBN 80-210-3590-0.
59. LEWIS, Adrian R. Conscription, the Republic, and American's Future. *military Review*. [Online] 2009. [Citace: 13. 4 2017.]
wna<http://usacac.army.mil/CAC2/MilitaryReview-20091231-art005.pdf>.
60. *Bílá kniha o obraně*. Praha : Ministerstvo obrany České republiky - odbor komunikace a propagace, 2011. ISBN 978-80-7278-564-3.
61. KRAKA, Pplk. Ing. Tomáš. Výběr. Praha : Odbor doplňování personálu AČR, 2017.
62. PŘÍVĚTIVÝ, L. *Vojenská tělovýchova*. Praha : Karolinum, 2004.
63. BLÁŠKO, Jan. *Nároky na tělesnou připravenost u AČR*. Vedoucí práce Ing. Mgr. Jana Juříková, Ph. D. : Diplomová práce. Masarykova universita v Brně. Fakulta sportovních studií., 2016.
64. SOUMAR, L., BOLEK, E. *Životní styl a pohybové aktivity příslušníků AČR: Akční plán pro delší a šťastnější život*. Praha : Avis MO ČR, 1997.
65. DOTSON, A. Fixing the Reserve Officer Training Corps Recruiting Problems,. *Fakulty of the U.S. Army Command and General Staff College*. [Online] 2003. [Citace: 29. 4 2017.] <http://www.handle.dtic.mil/100.2/ADA416826>.
66. *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku .* Praha : MV generální ředitelství HZS ČR, 2014. ISBN 978-80-86466-50-7.
67. TESŘOVÁ, Radka. *Branná výchova a obrana státu v českém školství*. Hrušovany u Brna : Masarykova universita v Brně, 2016. vedoucí práce PhDr. Mgr. Radim Štěrbá, Ph. D., DiS..
68. BARTOŠ, Petr. *Úloha resortu obrany v procesu přípravy občanů České republiky k zajištění obrany státu*. Brno : Universita obrany Fakulty ekonomiky a managementu, 2013. Vedoucí práce doc. Ing. Milan Kubeša, CSc..
69. DAVIDOVÁ, M., HRUŠKA, M. Transformace lidských zdrojů rezortu obrany jako subsystém rozvoje ekonomicko-obranného potenciálu ČR. [autor knihy] Kolektiv autorů FEM University obrany. *Vojenský profesionál v měnícím se světě 21. století*. Praha : MO Agentura vojenských informací a služeb, 2007.

10 SEZNAM POUŽITÝCH OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Příslušnost respondentů k vybrané skupině	67
Obrázek 2 Pocit změny z bezpečnostní situace v Evropě	67
Obrázek 3 Odhodlání Čechů bránit územní celistvost a demokrat zájmy státu	68
Obrázek 4 Potřeba navýšení počtu vojáků AČR a příslušníků aktivních záloh	69
Obrázek 5 Obnovení odvodní povinnosti nebo profesionální armáda	70
Obrázek 6 Důvody pro vstup do profesionální armády	71
Obrázek 7 Navrácení branné výchovy do škol	72
Obrázek 8 Zasílání výsledků prev. lékařské prohlídky k registraci v armádě	72
Obrázek 9 Evidenční místo AČR	73
Obrázek 10 Absolvování vojenského kurzu v místě bydliště	73
Obrázek 11 Překážky pro vstup do AČR	74
Obrázek 12 Zdravotní a psychická způsobilost a fyzická zdatnost uchazečů	81

11 SEZNAMU POUŽITÝCH TABULEK

Tabulka 1 SWOT analýza	64
Tabulka 2 Zhodnocení matice, viz přílohy	65
Tabulka 3 Výsledná bilance SWOT analýzy	65
Tabulka 4 Výběry uchazečů AČR	80

12 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 Dotazník

Příloha 2 Tabulka 2 – Bilance SWOT analýz

Příloha 1 Dotazník

Názorové trendy na zavedení odvodní povinnosti obyvatel ČR

Vážení respondenti,

věnujte prosím několik minut svého času vyplnění následujícího dotazníku. Jsem studentkou ČVUT, obor Civilní nouzové plánování. Analýzu výsledků dotazníku použiji výhradně k výzkumné části mé diplomové práce. Dotazník je anonymní.

Děkuji za vyplnění

Bc. Markéta Tvrzová

Otázky:

1) Patřím do skupiny respondentů:

- ☐ příslušník AČR
- ☐ příslušník aktivních záloh nebo účastník dobrovolných cvičení
- ☐ posluchač humanitních oborů VŠ

2) Změnila se v průběhu doby bezpečnostní situace v Evropě?

- ☐ ano
- ☐ ano, s vlivem v ČR
- ☐ ne

3) Jsou Češi odhodláni bránit územní celistvost a demokratické zájmy státu?

- ☐ ano, patriotizmus narůstá
- ☐ Češi jsou vlastenci prozatím jen v případech, které se netýkají obrany státu (sport)
- ☐ ne, na obranu máme profesionální vojáky, ostatní to nezajímá

4) Myslíte si, že vzhledem ke zvýšené migraci občanů mimoevropských zemí směrem do Evropy, by bylo zapotřebí navýšit počty vojáků AČR a Aktivních záloh?

- ne, počet vojáků profesionálů je dostačující
- ne, hrozba konfliktu je minimální
- ano, hrozba konfliktů, např. z náboženských důvodů, je vysoká

5) Domníváte se, že by odvodní povinnost měla být obnovena nebo by armáda měla být složena z dobrovolníků, kteří by sloužili v profesionální armádě?

- nevím
- nezajímám se o to
- přejít k systému dobrovolné služby v profesionální armádě
- obnovit odvodní povinnost

6) Jaké jsou dle Vás důvody pro vstup do profesionální armády?“

- rodinná tradice
- zájem o armádu, například konkrétní zájem stát se tankistou, pilotem
- ekonomické důvody
- atraktivita a perspektiva dalšího vzdělávání
- národní hrdost, služba státu a národu

7) Má vliv navracení branné výchovy do škol na lepší povědomí o armádě, vyššího zájmu o ni a pocitu většího bezpečí obyvatel při mimořádných událostech?

- ne, nezahrnoval bych brannou výchovu do školních osnov
- ano, zajisté
- není to důležité

8) Měly by být výsledky preventivní lékařské prohlídky po 18. roku věku (nyní jsou v 17. a 19. letech) automaticky zasílány k registraci v armádě (včetně údajů o trvalém bydlišti)?

- ano, zdokonalilo by to systém registrace možných povolanců
- nevadilo by mi to
- nechci, aby údaje o mém zdravotním stavu registroval někdo jiný než můj lékař

9) V případě, že by bylo nutné se zaevidovat do seznamů AČR, věděli byste, kde takové místo hledat?

- vůbec netuším
- ano, vím

10) Máte zájem o absolvování vojenského kurzu, pokud by výcvik byl v blízkosti bydliště a jen několik hodin denně (max. 12h)?

- ano, takový kurz by měl být samozřejmostí pro muže i ženy
- ne, nevyřešilo by to připravenost a bojeschopnost obyvatelstva

11) Co je největší překážkou pro vstup do armády ČR?

- fyzická zdatnost
- psychotesty
- zdravotní problémy

PŘÍLOHA 2 Tab. 2- *Bilance SWOT analýzy*

Tab. 2-Bilance SWOT analýzy

silné stránky:	váha:	hodnocení:	výsledek:
•pevné zakotvení v systému kolektivní obrany a poskytování odpovídajícího příspěvku NATO a EU	0.2	5	1
•tradice a zvyšující se zájem o AČR	0.15	3	0.45
•tvorba armádní zálohy	0.3	5	1,5
•stejně příležitosti pro muže a ženy	0.05	3	0.15
•stoupající prestiž vojenských škol	0.1	5	0.5
•osobnostní charakteristiky a rozvojový potenciál personálu (kreativita, flexibilita a adaptabilita, zručnost)	0.1	3	0.3
•koncept profesionálních sil.	0.05	2	0.1
součet	1		4.0
slabé stránky:			

• nedokončené transformační procesy (struktura sil, velení a řízení, komunikační a informační systémy).	0.1	-2	-0.2
• nenaplněnost AČR odpovídajícím (kvalifikovaným) personálem.	0.2	-4	-0.8
• nedefinování jasných požadavků na kvalitu personálu	0.15	-2	-0.3
• zhoršování věkové struktury personálu	0.05	-1	-0.05
• nedostatečný počet a připravenost záloh.	0.05	-2	-0.1
• omezení výcviku jednotek a přípravy štábů, nevyužití potenciálu personálu	0.15	-1	-0.15
• nedostatečná informovanost potenciálních zájemců ze strany AČR	0.2	-3	-0.6
• nedostatečné propojení registru branců s registry veřejné správy	0.1	-4	-0.4
součet	1		-2.7
příležitosti:			
• příslib koaličních stran navyšovat výdaje na obranu a vytvořit předvídatelný zdrojový rámec	0.1	3	0.3

•odpovídající právní rámec pro stabilizaci činnosti a rozvoje ozbrojených sil (branná legislativa, řízení kariér, odměňování vojáků, atd.).	0.3	5	1.5
•pozitivní vnímání AČR ze strany veřejnosti a dlouhodobá vysoká důvěra občanů v tuto instituci.	0.2	2.5	0.5
•vytváření programů na seznámení s AČR pro veřejnost (dospělí i děti)	0.05	4	0.2
•povznesení pocitu spoluodpovědnosti občanů ČR za obranu země.	0.15	2	0.3
•znovuzavedení branné výchovy do škol	0.2	3	0.6
součet	1		4,6
hrozby:			
• nepředvídatelnost bezpečnostního prostředí, prohlubování nestability a nejistoty.	0.1	-5	-0.5
• špatná lokální flexibilita obyvatelstva	0.1	-4	-0.4
•nízká připravenost populace participovat na obraně.	0.2	-5	-1
•negativní demografický vývoj v ČR.	0.1	-2	-0.2

•nedostatečná odborná flexibilita personálního marketingu AČR	0.1	-3	-0.3
•neschopnost personálního marketingu AČR vytěžit lidské zdroje na trhu práce	0.1	-3	-0.3
•nedostatečná fyzická kondice u potenciálních zájemců	0.1	-4	-0.4
•ovlivňování názorů na AČR staršími generacemi	0.1	-3	-0.3
součet	1		-3.4

